



โอวาทแม่กองบาลีสนามหลวง  
ในการเปิดสอบประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๒๕๕๖



นักเรียนผู้สอบความรู้ประโยคบาลีสนามหลวงทุกรูป

วันนี้ เป็นวันแรกของการเปิดสอบประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒ ซึ่งเป็นการสอบของชั้นประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ.๓, ๔, ๕ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคประจำสภานี้ การสอบประโยคบาลีสนามหลวงในส่วนกลาง สนามหลวงแผนกบาลี ร่วมกับเจ้าสำนักสถานที่สอบในแต่ละแห่งได้ร่วมกัน ดำเนินการจัดการสอบ ส่วนการสอบประโยคบาลีสนามหลวงในส่วนภูมิภาค นั้น แม่กองบาลีสนามหลวง ได้มอบหมายให้เจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดเป็นผู้รับผิดชอบโดยตลอด ดังที่ได้ปฏิบัติมาในการสอบครั้งก่อน

ท่านทั้งหลายการสอบ เป็นกระบวนการของการวัดผลทางการศึกษาที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ต้องการที่จะวัดค่าแห่งความรู้ของผู้ศึกษาว่าอยู่ในระดับใด เกณฑ์ใด ซึ่งเป็นไปตามลักษณะแห่งเกณฑ์การประเมินผลของผู้ให้การศึกษา เพื่อต้องการจะทดสอบความรู้ของผู้ศึกษาว่าควรจะอยู่ในระดับใด มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้เป็นหลักสูตรทางการศึกษามากน้อยเพียงใด เมื่อได้ประเมินตามหลักการแล้ว ย่อมสามารถที่จะตัดสินได้ว่า ผู้ใด ควรแก่การยกย่องให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง โดยยิ่งขึ้นไป ซึ่งใช้ภาษาที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่าสอบได้ แต่หากว่าผู้ใด มีผลการศึกษาดำกว่าเกณฑ์ประเมิน นั้นย่อมหมายความว่า ยังมีความเข้าใจในเนื้อหา

สาระที่เป็นหลักสูตรน้อยเกินไป จำต้องให้อยู่ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจให้ดีกว่านี้ ซึ่งใช้ศัพท์ที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า สอบไม่ผ่าน หรือสอบตก จำต้องอยู่ซ้ำชั้น เพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาให้ดีกว่าเดิม

วัฏจักรทางการศึกษาโดยทั่วไป ย่อมเป็นไปโดยลักษณะเช่นนี้ ส่วนวิชาการอันเป็นส่วนสำคัญทางการศึกษานั้น ย่อมเป็นไปตามเจตน์-  
จำนงค์ของผู้จัดการศึกษาที่มุ่งเน้น เพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความรู้  
ในวิชาการอันเป็นพื้นฐานซึ่งเป็นความรู้โดยทั่วไป เพื่อสร้างองค์ความรู้ และ  
วิชาเฉพาะเพื่อนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ซึ่งอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า  
รู้ดี ทำได้ ใช้เป็น

การเรียนรู้ จึงเป็นวิธีอันชาญฉลาดและดีที่สุดที่นักการศึกษาทั่วโลก  
ยอมรับ จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าชนชาติใด ภาษาใด ก็นิยมจัดการเรียนรู้ตามระดับชั้น  
นี้แล เป็นระบบการศึกษาในเบื้องต้นเพื่อพัฒนาคน การเล่าเรื่อง จำลองเหตุการณ์  
ซึ่งในบางเรื่องบุคคลผู้เป็นต้นแบบ คั่นคว่า หรือเจ้าของเรื่อง ต้องใช้ชีวิต  
ทั้งชีวิต ทดลอง ศึกษา คั่นคว่า หรือดำเนินชีวิตไป ไม่ว่าจะไปในด้านผิด  
หรือด้านถูก กาลเวลา ยุคสมัย เหตุการณ์ได้ผ่านพ้นไปแล้ว ผู้นั้นต้องใช้ความ  
วิริยะ ความสุข ความทุกข์ สติปัญญาของตนดำเนินไปตามวิถีแห่งชีวิต ผลที่  
ออกมา อาจประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ทุกประการย่อมเป็นอุทาหรณ์  
เป็นปัจจัยให้เกิดการเรียนรู้เป็นอย่างดี ความสำเร็จและความล้มเหลวที่เกิดขึ้น  
ย่อมจะเป็นครูชั้นดีในการเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิต วิชาการต่างๆ ย่อมเป็นไป  
โดยรูปแบบเช่นนี้ ผู้ศึกษาอาจใช้เวลาเพียง ๑ ชั่วโมง ก็สามารถที่จะรับรู้เรื่องราว  
ต่างๆ ที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของเรื่องอาจต้องใช้ชีวิตทั้งชีวิตในการพิสูจน์ทราบ  
ดังนั้น การเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่ยอมรับและใช้กันอยู่โดย  
ทั่วไป เพื่อสร้างบุคลากรคุณภาพไว้ใช้งานตามประสงค์

การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน จุดประสงค์แห่ง  
การศึกษาก็เพื่อสร้างบุคลากรไว้สนองงานพระศาสนา และบุคลากรนั้น ถือเป็น  
บุคลากรพิเศษซึ่งนอกจากจะต้องทำหน้าที่รับใช้พระศาสนาในด้านการชี้แจง

สั่งสอนแล้ว ยังต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่การเป็นที่เคารพบูชาของคน  
 อื่นด้วย ดังนั้น วิชาที่สอนจึงต้องมีความเข้มข้นในเนื้อหา ผู้ศึกษาต้องทำวิชา  
 ให้กระจ่างด้วยการรู้จริง รู้แท้ ไม่ผัดเพี้ยนไปจากหลักธรรมคำสอน(พระธรรม)  
 พร้อมทั้งดำรงตนอยู่ในกรอบแห่งความดีงาม(พระวินัย) ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาตน  
 ให้มีความพร้อมควบคู่ไปกับการรับใช้พระศาสนา งานสำคัญส่วนนี้ เป็นงานที่  
 มีเกียรติคุณ ที่อาศัยการบำเพ็ญและการสืบทอดเป็นลำดับมา อาจมีงานหลายหลาก  
 ที่ประชาชนพลโลกจำเป็นต้องรักษาและสืบทอดเพื่อดำรงความเจริญให้คงอยู่ ซึ่งก็  
 มีความเสื่อมปรากฏให้เห็นควบคู่กันไป แต่งานดำรงศาสนายังคงอยู่ ทำทวย  
 ความผันแปรของโลกได้อย่างสง่างาม แม้จะประสบภทภัยบ้างในการบางครั้ง  
 กระนั้น ก็ยังคงรักษาสถานภาพไว้ได้อย่างน่าชื่นชม ทั้งนี้ เป็นเพราะความ  
 มุ่งมั่นและการเอาใจใส่เป็นการธุระของพระเถรานุเถระผู้สืบทอดมรดกธรรม  
 และธำรงรักษามาด้วยเวลาอันยาว ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานหนึ่งของโลกที่มีผู้สืบทอด  
 และรักษามาเนิ่นนาน จากยุคสู่ยุค จากรุ่นสู่รุ่น ทั้งยังปรากฏหลักธรรมคำสอน  
 วิธีปฏิบัติ และผลแห่งการปฏิบัติที่สามารถจะพิสูจน์ทราบได้อย่างชัดเจน  
 ดังนั้น จึงควรแก่การยกย่องนับถือ ผู้ค้นพบหลักธรรม และผู้สืบทอด กล่าวคือ  
 พระรัตนตรัยว่า เป็นที่พึ่งอันประเสริฐที่สุดสำหรับตน

การสอบครั้งที่ ๒ นี้ เป็นการสอบในชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ชั้นประโยค  
 ป.ร. ๕ โดยมีเงื่อนไขคือผู้ที่มีสิทธิเข้าสอบ ต้องเป็นผู้ที่สามารถสอบผ่านได้  
 แล้ว ๑ วิชา ในการสอบ ครั้งที่ ๑ ในปีนั้น ถ้าสอบผ่านในวิชานั้นในการสอบ  
 ครั้งที่ ๒ นี้ ก็ถือว่าเป็นผู้สอบได้ ย่อมจะมีศักดิ์และสิทธิเช่นเดียวกับผู้สอบได้  
 ในการสอบครั้งแรก แต่ถ้าสอบไม่ผ่านในวิชาที่สอบในครั้งนีถือว่าเป็นผู้สอบ  
 ไม่ได้ ในปีต่อไป ย่อมจะต้องสอบใหม่ทุกวิชาในชั้นนั้นๆ เป็นกฎเกณฑ์ที่ได้  
 วางไว้ ดังนั้น การสอบครั้งที่ ๒ นี้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่พลาดพลั้ง  
 ในการสอบครั้งแรกได้แก้ตัว เพื่อทำให้สมบูรณ์ในชั้นประโยคนั้น ๆ ตาม  
 กฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่ได้วางไว้ ฉะนั้น ในการสอบ จงใช้ความวิริยะอุตสาหะ  
 ให้เต็มที่ คำนึงถึงการศึกษาอบรมจากสำนักของครูอาจารย์ที่ท่านได้

ประสิทธิภาพประสาทความรู้ไว้ให้จงดี จงทำให้ไว้ในใจอยู่เสมอว่า ข้อสอบอยู่ในหลักสูตรการศึกษาที่ได้ผ่านกระบวนการของการเรียนรู้มาอย่างซ้ำของแล้ว มิได้มีข้อความอื่นใดที่นอกเหนือไปจากนี้เลย ดังนั้น จึงมิใช่สิ่งที่จะต้องกังวล ให้มากมายเกินกว่าเหตุ ข้อสอบมิไว้เพื่อคัดเลือกว่าผู้ศึกษาให้ได้รับการยกย่องให้ศึกษาในชั้นสูงขึ้นไป ผู้สอบได้คือผู้มีความพร้อม สมควรแก่การยกย่อง ผู้สอบไม่ได้ แสดงว่ายังต้องมีส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ในวันข้างหน้า แต่สิ่งหนึ่งที่ควรภูมิใจร่วมกัน คือ หน้าที่ในการธำรงรักษาพระศาสนาเรา ได้ทำแล้ว ความเจริญและความมั่นคงของพระศาสนาเราได้ช่วยกันจรรโลงแล้วด้วยการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม

ในที่สุดนี้ ด้วยอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและความใส่ใจในการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมนี้ จงเป็นพลวปัจจัยส่งเสริมเพิ่มพูนดวงปัญญาของท่านทั้งหลายให้มีความแจ่มใสแหลมคม รู้แจ้งแทงตลอดในปัญหากรรมทุกประการ ประสบความสำเร็จในมโนปณิธานที่ตั้งไว้โดยชอบทุกประการ เทอญ ฯ



(สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์)

แม่กองบาลีสนามหลวง

ข้อสอบและเฉลย  
ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๕  
ในการสอบ ครั้งที่ ๒  
พ.ศ. ๒๕๕๖

หน้าว่าง

ประโยค ๑ - ๒  
แปล มครเป็นไทย  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อถาปรภาเค เวฏฺฐทีปกตาปโส กาลํ กตุวา มหะสกุโข เทวราชา  
หตุวา นิพพุตติ ฯ ตโต อทตฺตมาเส สมฺปตฺเต อคฺคิ อทิสฺวา อิตโร  
“สหายโก เม กาลกโตติ อณฺณาสี ฯ อิตโรปิ นิพพุตตฺกฺขณฺเวยว อตฺตโน  
เทวสิริ โอลเณตฺวา กมฺมํ อุปฺชาเรณฺโต เนกฺขมฺมโต ปฏฺจาย อตฺตนา  
กตฺกิริยํ ทิสฺวา “อิทานาหํ คนฺตุวา มม สหายกํ ปสฺสิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา  
ตสฺมี ขณฺเ ตํ อตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา มคฺคฺมุพฺหปฺริโส วิย ตสฺส สนฺตีกํ  
คนฺตุวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺ อฏฺฐาสี ฯ อถ นํ โส อาห “กุโต อากโตสฺสีติ ฯ  
“มคฺคฺมุพฺหปฺริโส อหํ ภนฺเต ทูโรตฺว อากโตมฺหิ, กิ ปน ภนฺเต อโย  
อิมสฺมี จาเน เอกโกว วสฺติ, อณฺโณปิ โกจิ อตฺถิตี อาห ฯ “อตฺถิ เม  
เอโก สหายโกติ ฯ “กุหิ โสติ ฯ “เอตสฺมี ปพฺพเต วสฺติ, อุโปสถทิวเส  
ปน อคฺคิ น ชาเลตี, นฺน มโต ภวิสฺสตีติ ฯ “เอวํ ภนฺเตติ ฯ  
“เอวมาวุโสติ ฯ “อหํ โส ภนฺเตติ ฯ “กุหิ นิพพุตโตสฺสีติ ฯ “เทวโลเก  
มหะสกุโข เทวราชา หตุวา นิพพุตโตสฺมี ภนฺเต, ‘อโย ปสฺสิสฺสามิตี ปน  
อากโตมฺหิ, อปี นฺ โข อโยยานํ อิมสฺมี จาเน วสนฺตานํ โกจิ อุปฺททโว  
อตฺถิตี ฯ

## แปล โดยอรรถ

๒. (ตาปโส) “อาม อาวุโส, หตฺถิ นิสฺสาย กิลมามีติ ฯ “กั ปน โว ภนฺเต หตฺถิ กโรนฺตฺติ ฯ “สมฺมุชฺชนฺฺฐาเน ลณฺหํ ปาเตนฺติ, ปาเทหิ ปหริตฺวา ปัสฺสุ อุทฺธรณฺติ; สุวาทํ ลณฺหํ จทฺทเนนฺโต ปัสฺสุ สมํ กโรนฺโต กิลมามีติ ฯ “กั ปน เตสํ อนาคมนํ อิจฺฉาติ ฯ “อามาวุโสติ ฯ “เตนหิ เตสํ อนาคมนํ กริสฺสามิติ ตาปสฺส หตฺถิกนฺตวีนฺญาเจว หตฺถิกนฺตมนฺตญจ อทาสิ; ททฺนฺโต จ ปน วิณาย ติสฺโส ตนฺติโย ทสฺเสตฺวา ตโย มนฺเต อุกุณฺหาเปตฺวา “อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต, นินฺตติตฺวา โอลเกตุํปี อสฺสโกนฺตา หตฺถิ ปลาณฺติ; อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต, นินฺตติตฺวา ปจฺจโต โอลเกนฺตา ปลาณฺติ; อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต, หตฺถิ ยฺยตฺติ ปิฏฺฐิ อุปฺนาเมนฺโต อากจฺจตฺติ อากิจฺจิตฺวา, “ยํ โว รุจฺจติ, ตํ กรยฺยาถาติ วตฺวา ตาปสฺส วณฺทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ ตาปโส ปลาณมนฺตํ วตฺวา ปลาณตฺนฺตี ปหริตฺวา หตฺถิ ปลาเปตฺวา วสิ ฯ

---

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.



## เฉลย ประโยค ๑ - ๒

### แปล มคอเป็นไทย

### แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้งนั้น ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. คอบสชื่อว่าเวณฐทิปกะ กระทำแล้ว ซึ่งกาละ เป็นเทวดาผู้พระราช ผู้มีศักดิ์ใหญ่ เป็น บังเกิดแล้ว ฯ ลำดับนั้น ครั้นเมื่อเดือนด้วยทั้งกึ่ง ถึงพร้อมแล้ว อ. คอบสนอกนี้ ไม่เห็นแล้ว ซึ่งไฟ ได้รู้แล้วว่า อ. สหายของเรา เป็นผู้มีกาละอันกระทำแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. เทวดาผู้พระราช แม้นอกนี้ แลดูแล้ว ซึ่งสิริแห่งเทพ ของคน ในขณะแห่งตนบังเกิดแล้ว นั้นเทียว ใคร่ครวญอยู่ ซึ่งกรรม เห็นแล้ว ซึ่งกิริยา อันตนกระทำแล้ว จำเดิมแต่การออกบวช ดำริแล้วว่า อ. เรา ไปแล้ว จักเห็น (จักเยี่ยม) ซึ่งสหาย ของเรา ในกาลนี้ ดังนี้ ละแล้ว ซึ่งอัตภาพนั้น ในขณะนั้น เป็นราวกะว่า บุรุษผู้หลงแล้วในหนทาง เป็น ไปแล้ว สู่น้ำนัก ของคอบสนั้น ไหว้แล้ว ได้ยืนอยู่แล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ฯ ครั้งนั้น อ. คอบสนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. ท่าน เป็นผู้มาแล้ว แต่ที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้ กะเทวดา ผู้พระราชนั้น ฯ อ. เทวดาผู้พระราชนั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม เป็นบุรุษผู้หลงแล้วในหนทาง เป็น เป็นผู้มาแล้ว แต่ที่ไกลเทียว ย่อมเป็น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. พระผู้เป็นเจ้า ผู้ผู้เดียวเทียว ย่อมอยู่ ในที่นี้ หรือ อ.ใคร ๆ แม้อัน มีอยู่หรือ ดังนี้ ฯ อ. คอบส กล่าวแล้ว ว่า อ. สหาย คนหนึ่ง ของเรา มีอยู่ ดังนี้ ฯ อ. เทวดาผู้พระราช ถามแล้ว ว่า อ. สหายนั้น ย่อมอยู่ ณ ที่ไหน ดังนี้ ฯ อ. คอบส กล่าวแล้ว ว่า อ. สหายนั้น ย่อมอยู่ บนภูเขานั้น แต่ว่า อ. สหายนั้น ยังไฟไม่ให้โผลงแล้ว ในวันแห่งอุโบสถ อ. สหายนั้น เป็นผู้ตายแล้ว จักเป็น แน่ ดังนี้ ฯ อ. เทวดาผู้พระราช กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. อย่างนั้น หรือ ดังนี้ ฯ อ. คอบส กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. อย่างนั้น ดังนี้ ฯ อ. เทวดาผู้พระราช กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. สหายนั้น คือ อ. กระผม (อ.ข้าพเจ้า เป็นสหายนั้น ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. คาบส ถามแล้ว ว่า อ. ท่าน เป็นผู้บังเกิดแล้ว ณ ที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้ ๑  
 อ. เทวดาผู้พระราช กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม เป็นเทวดา  
 ผู้พระราช ผู้มีศักดิ์ใหญ่ เป็น เป็นผู้บังเกิดแล้ว ในเทวโลก ย่อมเป็น อ. กระผม  
 เป็นผู้มาแล้ว อีก ด้วยความคิด ว่า อ. เรา จักเห็น (จักเยี่ยม) ซึ่งพระผู้เป็นเจ้า  
 ดังนี้ ย่อมเป็น อ. อุปัทวะอะไร ๆ มีอยู่ แก่พระผู้เป็นเจ้า ท. ผู้อยู่อยู่ในที่นี้  
 บ้างหรือหนอแล ดังนี้ ๑

### แปล โดยอรรถ

๒. (คาบส) กล่าวว่า เออ อาวุโส อาตมภาพลำบาก เพราะอาศัยช้าง ๑  
 บุรุษนั้นถามว่า ท่านผู้เจริญ ก็ช้างทำอะไรแก่ท่านเล่า ๑ คาบสกล่าวว่า พวกมัน  
 ถ่ายकुถลงในที่กวาด ใช้เท้าคุ้ยฝุ่นขึ้น อาตมภาพนั้น คอยชนकुถช้างทั้ง  
 คอยเกลี่ยฝุ่นให้เสมอ ย่อมลำบาก ๑ บุรุษนั้นถามว่า พระผู้เป็นเจ้าปรารถนา  
 จะไม่ให้ช้างเหล่านั้นมาไหม ๑ คาบสกล่าวว่า เออ อาวุโส ๑ บุรุษนั้นกล่าวว่า  
 ถ้ากระนั้น กระผมจักทำให้ช้างเหล่านั้นมา ได้ถวายพิณสำหรับให้ช้างใคร  
 และสอมนมสำหรับให้ช้างใคร แก่คาบส ก็เลขาเมื่อจะให้ ได้แสดงสายพิณ  
 ๓ สาย ให้คาบสเรียนมนต์ ๓ บท แล้วบอกว่า เมื่อท่านคิดสายพิณสายนี้  
 ร่ายมนต์บทนี้แล้ว โขลงช้างไม่อาจแม่เพื่อจะหันกลับมามองดู พลงหนีไป  
 เมื่อท่านคิดสายพิณสายนี้ ร่ายมนต์บทนี้แล้ว โขลงช้างจะเหลียวกลับมามองดู  
 เบื้องหลังพลงหนีไป เมื่อท่านคิดสายพิณสายนี้ ร่ายมนต์บทนี้แล้ว  
 ช้างจำโขลง จะน้อมหลังเข้ามาหา ดังนี้แล้วกล่าวว่า ท่านชอบใจสิ่งใด ก็พึงทำ  
 สิ่งนั้นเถิด ไหว้คาบสแล้ว ก็หลีกไป ๑ คาบส ร่ายมนต์สำหรับไล่ช้าง  
 คิดสายพิณสำหรับไล่ช้าง ให้โขลงช้างหนีไปแล้วอยู่ ๑

---

พระราชรัตนมุนี ปญฺญาสิริ วัดพระปฐมเจดีย์ จ. นครปฐม

เฉลย

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

ประโยค ๑ - ๒  
ปัญหา บาลีไวยากรณ์  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้
  - ก. นิคคหิต แปลว่า.....๑
  - ข. กรณที่ทำอักษระ มี ๔ คือ.....๑
๒. พยัญชนะอาคม มีเท่าไร ๑ อะไบบ้าง ๑ ในที่เช่นไรจึงลงอาคมได้ ๑  
อิโตนายติ, สพุภิเรว ลงอาคมตัวไหน ๑
๓. คุณนามคืออะไร ๑ แบ่งเป็นเท่าไร ๑ อะไบบ้าง ๑ แต่ละอย่าง  
มีลักษณะอย่างไร ๑
๔. อะไรจัดเป็นวาก ๑ วากไหน ลงปัจจัยอะไบบ้าง ๑
๕. ศัพท์เช่นไร ชื่อว่า อธิกรณสาธนะ ๑ โภชนีย, รุณฺโน แปลว่าอย่างไร ๑  
สำเร็จรูปมาจากอะไร ๑
๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
  - ก. ทิพุพฺ อิว จกุชฺ ทิพุพจกุชฺ ๑
  - ข. สํสาเร ทุกุขํ สํสารทุกุขํ ๑
  - ค. นตฺถิ ตสฺส ปุตุตฺตาติ อปุตุตโก ๑
  - ฌ. ภตฺตสฺส ปจฺจนา ปจฺจนาภตฺตํ ๑
  - ง. ฉินฺนนา หตฺถา ยสฺส โส ฉินฺนหตฺถโ (ปุริโส) ๑
๗. สามัญญุตํทิตฺติ แบ่งเป็นเท่าไร ๑ อะไบบ้าง ๑

---

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

## เฉลย ประโยค ๑ - ๒

### ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้

ก. นิคคหิต แปลว่า กดสระหรือกรณ์คืออวัยวะที่ทำเสียง ฯ

ข. กรณที่ทำอักษรจะมี ๔ คือ **ชีวหามขุณฺ** ท่ามกลางลิ้น ๑ **ชีวโหปคุคฺ** ถัดปลายลิ้นเข้ามา ๑ **ชีวหคุคฺ** ปลายลิ้น ๑ **สทกฺ**ฐาน ฐานของคน ๑ ฯ

๒. พยัญชนะอาคมมี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ฯ ในที่มีสระอยู่เบื้องหลังจึงลงอาคมได้ ฯ **อิโตนายติ** ลง น อาคม, **สพฺภิเรว** ลง ร อาคม ฯ

๓. คุณนาม คือ นามที่แสดงลักษณะของนามนามสำหรับหมายให้รู้ว่ นามนาม นั้นดีหรือชั่วเป็นต้น ฯ แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ ๑ วิเสส ๑ อติวิเสส ๑ ฯ แต่ละอย่างมีลักษณะอย่างนี้ คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่ว เป็นปกติ ชื่อปกติ คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่ว มากหรือน้อยกว่า ปกติ ชื่อวิเสส คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่วมากที่สุดหรือน้อยที่สุด ชื่ออติวิเสส ฯ

๔. กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย วิภตติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติ ดังนี้ จัดเป็นวาจก ฯ กัตตุวาจก ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ญหา โอ ฌ ญย กัมมวาจก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ภาววาจก ลง ย ปัจจัย เหตุกัตตุวาจก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ ญย ณาเป ณาปย ตัวใดตัวหนึ่ง เหตุกัมมวาจก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัยคือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคม หน้า ย ด้วย ฯ

๕. ผู้ทำ ฯ ในที่ใด ศัพท์ที่เป็นชื่อของที่นั้น เป็นต้นว่า ฐาน ที่ตั้ง, ที่ยืน อาสน ที่นั่ง สยณ ที่นอน ชื่อว่า อธิกรณสาธนะ ฯ **โภชนียํ** แปลว่า อันเขาพึงกิน สำเร็จรูปมาจาก ภู ชาติ ในความกิน อนีย ปัจจัย พทฺธิ ฐ เป็น โอ

รฺนุโน แปลว่า ร้องไห้แล้ว สำเร็จรูปมาจาก รฺทฺ ธาตุ ในความร้องไห้  
 ต ปัจจย ธาตุมี ทฺ เป็นที่สุดอยู่หน้าแปลง ต เป็น นฺน แล้วลบที่สุดธาตุฯ

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. ทิพฺพํ อิว จกฺขุ ทิพฺพจกฺขุ เป็น อุปมานุปพบท วิเสสโนปมบท  
 กัมมธารยสมาส ฯ

ข. สํสारे ทุกฺขํ สํสาร์ทุกฺขํ เป็น สัตตมิต्तปุปฺปิสสมาส ฯ

ค. นตฺถิ ตสฺส ปตฺตาติ อปตฺตาโก เป็น น นุปพบทพหุพพิหิสสมาส ฯ

ฌ. ภตฺตสฺส ปจฺญา ปจฺญาภตฺตํ เป็น นิปาตปุปฺพกะอัพยยิภาวสมาส ฯ

ง. ฉินฺนา หตฺถา ยสฺส โส ฉินฺนหตฺโถ (ปฺริโส) เป็น ฉฺฉฐีพหุพพิหิ-  
 สมาส ฯ

๗. สามัญญัตถธิต แบ่งเป็น ๑๓ อย่างคือ โคตตัตถธิต ๑ ตรํธยาติตถธิต ๑  
 ราคาทิตถธิต ๑ ชาตาทิตถธิต ๑ สมุหัตถธิต ๑ ฐานัตถธิต ๑ พหุลัตถธิต ๑  
 เสฏฺฐัตถธิต ๑ ตทสฺสัตถิตถธิต ๑ ปกตัตถธิต ๑ สังขยาตถธิต ๑  
 ปุรณัตถธิต ๑ วิภาคัตถธิต ๑ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๓  
แปล มครเป็นไทย  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อชาตศัตรูกุมารโปปิ เทวทศเตน สทฐี เอกโต หุตฺวา ปีตร  
 ฆาเตตฺวา รัชเช ปติฏฺฐิตโ ชติกสฺส ปาสาหิ คณฺหิตฺตมิตฺติ ยุตฺตสฺสช  
 นิทฺถมิตฺตวา มณฺเฑปกาเร สปริวารสฺส อตฺตโน นามิ ทิสฺสว ว คหปติโก  
 ยุตฺตสฺสช หุตฺวา พลํ อาทาย นิทฺถนฺโตติ สลฺลภฺเขตฺวา อุปคฺชนฺตุํ น วิสฺสท  
 เสฏฺฐีปิ ตํทิวสํ อุโปสฺสติกโก หุตฺวา ปาโถว ภูตฺตปาทราโส วิหาริ คณฺดฺวา  
 สตฺถุ สนฺติเก ฌมฺมํ สฺสนฺนฺโต นิสินฺโน โหติ ฯ ปจฺมทวารโกฏฺฐเก รกฺข  
 คเหตฺวา จิตฺ ปน ยมโมติ ยกฺโข ตํ ทิสฺสว กหํ คจฺจนฺตฺติ สปริวาริ  
 วิทฺธเสตฺวา ทิสฺสวทิสฺสว อนุพนฺธิ ฯ ราชา วิหารเมว อคฺมาสิ ฯ อถ นํ เสฏฺฐี  
 ทิสฺสว ว ก็ เทวาทิ วตฺวา อุฏฺฐายาสนา อุฏฺฐาสิ ฯ คหปติ ก็ ตฺวํ ตว ปุริเส  
 มยา สทฺฐี ยฺชฺชนฺตฺติ อาณานิเวสฺวา อธิคฺคณฺม ฌมฺมํ สฺสนฺนฺโต วิย นิสินฺโนติ ฯ  
 ก็ ปน เทโว มม เกหํ คณฺหิตฺตํ คโตติ ฯ อาม คโตมฺหิตฺติ ฯ มม อนิจฺจนาย มม  
 เกหํ คณฺหิตฺตํ ราชสทฺธสฺสปี น สกฺโกติ เทวาทิ ฯ โส ก็ ปน ตฺวํ ราชา  
 ภวิสฺสสฺสตี กุชฺฌิ ฯ นานํ ราชา มม สนฺตํ ปน ทสฺสีกสฺสตฺตปี มม อนิจฺจนาย  
 ราชฺหิ วา จิเรหิ วา คเหตฺตํ น สกฺกาทิ ฯ ก็ ปนํหํ ตว รุจฺยิ  
 คณฺหิตฺตมิตฺติ ฯ เตนฺหิ เทว อิมํ เม ทสฺส อํคฺคฺสิ วิสฺสติ มุทฺทิกิ อิมํ  
 ตมฺหากํ น เทมิ สเจ สกฺโกถ คณฺหิตฺตํ ฯ โส ปน ราชา ภูมฺมํ อุกฺกฏฺก  
 นิสิตฺตวา อุลฺลภฺมฺนฺโต อฏฺฐารสทฺธํ จานํ อภิรฺหติ จตฺวา อุลฺลภฺมฺนฺโต  
 อสฺสิตฺตํ จานํ อภิรฺหติ ฯ เอวํ มหาพโล สมนานปี อิตฺโต จิตฺโต จ  
 ปริวตฺเตนฺโต เอกํ มุทฺทิกิ กทฺถมฺมํ นาสกฺขิ ฯ

## แปล โดยอรรถ

๒. อถ นํ เสฏฺฐิ สาธุกํ ปตฺถร เทวาทิ วตฺวา องฺคุลิโย อชฺฐกํ  
 อกาสิ ฯ วิสติปิ มุทุทิกา นิภุมมึสุ ฯ อถ นํ เสฏฺฐิ เอวํ เทว มม สนฺตกํ  
 มม อนิจุฉาย น สกฺกา คณฺหิตฺตุนฺติ วตฺวา รมฺโณ กิริยาย อูปฺปนฺนสํเวโค  
 ปพฺพชิตฺตํ เม อนุชานาถ เทวาทิ อาห ฯ โส อิมสฺมึ ปพฺพชิตฺเต สฺขํ ปาสาทํ  
 คณฺหิตฺตสํมิตฺติ จินฺตเตวฺวา เอกวจนเนนฺว ปพฺพชาหิติ อาห ฯ โส สตฺถุ สนฺติเก  
 ปพฺพชิตฺวา น จิรฺสฺเสว อรหตฺตํ ปตฺวา โชติกตฺถโร นาม อโหสิ ฯ ตสฺส  
 อรหตฺตปฺปตฺตกฺขณฺเนว สพฺพปาปิ สา สมฺปตฺติ อนฺตรธาเย ฯ ตํปิสุส  
 สตฺถกายํ นาม ภริยํ เทวอฺ อุตฺตรกฺรฺเมว นยีสฺสุ ฯ อถกทิวสํ ภิกฺขุ ตํ  
 อามนฺเตวฺวา อาวุโส โชติก ตสฺมึ ปน เต ปาสาเท วา อิตฺติยา วา ตณฺหา  
 อตฺถิติ ปุจฺฉิตฺวา นตฺถาวุโสติ วุตฺเต สตฺถุ อาโรเจสฺสุ อยํ ภนฺเต อญฺตํ วตฺวา  
 อญฺญํ พฺยากโรตฺติติ ฯ สตฺถา นตฺถเวว ภิกฺขเว มม ปุตฺตสฺส ตสฺมึ ตณฺหาติ  
 วตฺวา อิมํ คาถมาห

โยธ ตณฺหํ ปหนฺตฺวาน

อนาคาโร ปริพฺพเช

ตณฺหาภวปริกฺขิณํ

ตมฺหํ พฺรุมิ พฺราหฺมณฺนติ ฯ

---

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. แม่ อ.พระกุมารพระนามว่าอชาตศัตรู เป็น โดยความเป็นอันเดียว กัน กับ ด้วยพระเทวทัต ยังราชบุรุษให้มาแล้ว ซึ่งพระบิดา ทรงตั้งอยู่เฉพาะ แล้ว ในความเป็นแห่งพระราชา ทรงดำริแล้วว่า อ.เรา จักยึดเอา ซึ่งปราสาท ของเศรษฐีชื่อว่าโชติกะ ดังนี้ เป็นผู้ตระเตรียมเพื่ออันรบ เป็น เสด็จออกไปแล้ว ทรงเห็นแล้ว ซึ่งเงา ของพระองค์ ผู้เป็น ไปกับด้วยบริวาร ที่กำแพงอันเป็นวิการ แห่งแก้วมณีเทียว ทรงกำหนดแล้วว่า อ.คฤหบดี เป็นผู้ตระเตรียมเพื่ออันรบ เป็น พาเอาแล้ว ซึ่งกำลัง ออกไปแล้ว ดังนี้ ไม่ทรงอาจแล้ว เพื่ออันเสด็จ เข้าไป ฯ แม่ อ.เศรษฐี เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ เป็น ผู้มีอาหารอันบุคคลพึงกิน ในเวลาเช้าอันบริโภคนแล้ว ในเวลาเช้าเทียว ไปแล้ว สุวิหาร เป็นผู้นั่งฟังอยู่แล้ว ซึ่งธรรม ในสำนัก ของพระศาสดา ย่อมเป็น ในวันนั้น ฯ ก็ อ.ยักษ์ ชื่อว่า ยมโมลี ผู้ยืนถือเอาแล้ว ซึ่งการรักษา ที่ซุ้มแห่งประตูที่ ๑ เห็นแล้ว ซึ่งพระเจ้า อชาตศัตรู นั้น กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน จะไป ในที่ไหน ดังนี้ กำจัดแล้ว ซึ่งพระเจ้า อชาตศัตรู ผู้เป็น ไปกับด้วยบริวาร ติดตามแล้ว ในทิศและทิศต่าง ท. ฯ อ.พระราชา ได้เสด็จไปแล้ว สุวิหารนั้นเทียว ฯ ครั้งนั้น อ.เศรษฐี เห็นแล้ว เทียว ซึ่งพระราชานั้น กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ.อะไร ดังนี้ ลูกขึ้นแล้ว จากอาสนะ ได้ขึ้นแล้ว ฯ อ.พระราชา ตรัสแล้วว่า ลูกก่อนคฤหบดี อ.ท่าน สั่งบังคับแล้ว ซึ่งบุรุษ ท. ของท่าน ด้วยคำว่า อ.ท่าน ท. จงรบ กับ ด้วยเรา ดังนี้ มาแล้ว ในที่นี้ เป็นผู้นั่งแล้ว ราวกะว่า ฟังอยู่ ซึ่งธรรม ย่อมเป็น หรือ ดังนี้ ฯ อ.เศรษฐี กราบทูลแล้วว่า ก็ อ.พระองค์ผู้สมมติเทพ เสด็จ ไปแล้ว เพื่ออันทรงยึดเอา ซึ่งเรือน ของข้าพระองค์ หรือ ดังนี้ ฯ อ.พระราชา



ตรัสแล้วว่า เออ อ.เรา เป็นผู้ไปแล้ว เพื่ออันยิดเอา ซึ่งเรือน ของท่าน ย่อมเป็น  
 ดังนี้ ฯ อ.เศรษฐี กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ แม้ อ.พันแห่ง  
 พระราชา ย่อมไม่อาจ เพื่ออันยิดเอา ซึ่งเรือน ของข้าพระองค์ เพราะความ  
 ไม่ปรารถนา แห่งข้าพระองค์ ดังนี้ ฯ อ.พระราชานั้น ตรัสแล้วว่า ก็ อ.ท่าน  
 เป็นพระราชา จักเป็น หรือ ดังนี้ ทรงกริ้วแล้ว ฯ อ.เศรษฐี ทูลถามแล้วว่า  
 อ.ข้าพระองค์ เป็นพระราชา จักเป็น หามิได้ แต่ว่า แม้ อ.ด้ายอันมีที่ชายผ้า  
 อันเป็นของมีอยู่ ของข้าพระองค์ อันพระราชา ท. หรือ หรือว่า อันโจร ท.  
 ไม่อาจ เพื่ออันถือเอา เพราะความไม่ปรารถนา แห่งข้าพระองค์ ดังนี้ ฯ  
 อ.พระราชา ตรัสแล้วว่า ก็ อ.เรา จักยิดเอา ตามความพอใจ แห่งท่าน  
 เพราะเหตุใด ดังนี้ ฯ อ.เศรษฐี กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ  
 ถ้าวางนั้น อ.แหวน ท. ๒๐ เหล่านี้ ที่นิ้ว ท. ๑๐ ของข้าพระองค์ (มีอยู่)  
 อ.ข้าพระองค์ ย่อมไม่ถวาย ซึ่งแหวน ท. เหล่านี้ แก่พระองค์ ถ้าวา อ.พระองค์  
 ย่อมทรงอาจไซ้ อ.พระองค์ จงทรงถือเอาเถิด ดังนี้ ฯ ก็ อ.พระราชานั้น  
 ประทับนั่งแล้ว กระโหย่ง บนแผ่นดิน เมื่อทรงกระโดดขึ้น ย่อมทรงขึ้นเฉพาะ  
 สู่ที่มีсок ๑๘ เป็นประมาณ ประทับยืนแล้ว เมื่อทรงกระโดดขึ้น ย่อมทรง  
 ขึ้นเฉพาะ สู่ที่มีсок ๘๐ เป็นประมาณ ฯ อ.พระราชา ทรงเป็นผู้มีกำลังมาก  
 อย่างนี้ แม้เป็นอยู่ ทรงยังแหวนให้เป็นไปรอบอยู่ ข้างนี้ด้วย ฯ ไม่ได้อาจแล้ว  
 เพื่ออันทรงคร่าไป แม้ซึ่งแหวน วงหนึ่ง ฯ

### แปล โดยอรรถ

๒. ลำดับนั้น เศรษฐี กราบทูลท้าวเธอว่า ข้าแต่สมมติเทพ  
 ขอพระองค์ ทรงลาดผ้าสาฎก แล้วได้ทำนึ่งทั้งหลายให้ตรง ฯ แหวนแม้ทั้ง  
 ๒๐ วง หลุดออกแล้ว ฯ ลำดับนั้น เศรษฐี กราบทูลท้าวเธอว่า ข้าแต่สมมติเทพ  
 ใครๆ ไม่อาจถือเอาทรัพย์สินสมบัติอันเป็นของข้าพระองค์ ด้วยอาการอย่างนั้นได้  
 เพราะข้าพระองค์ไม่ปรารถนา ดังนี้แล้ว เกิดสลดใจ เพราะพระกิริยา

ของพระราชินี จึงกราบทูลว่า ข้าแต่สมมติเทพ ขอพระองค์ จงทรงอนุญาต ให้ข้าพระองค์บวช ฯ ท้าวเธอ ทรงดำริว่า เมื่อเสร็จธุระนี้ บวชแล้ว เราจักยึดเอา ปราสาทได้สะดวก จึงตรัส ด้วยพระคำรัสครั้งเดียวเท่านั้นว่า จงบวชเถิด ฯ เสร็จธุระนั้น บวชในสำนักพระบรมศาสดาแล้ว ต่อกาลไม่นานนัก ก็ได้บรรลु พระอรหัต มีชื่อว่า พระโศติกเถระ ฯ ในขณะที่ท่านบรรลुพระอรหัตแล้วนั้น แล สมบัตินั้นแม้ทั้งหมด ก็อันตรธานไป ฯ เหล่าเทวดา ก็นำกรรยาของท่าน ชื่อสตุลกายาเมื่อนั้น ไปสู่อุตตรกुरुทวีปนั้นแล ฯ

ต่อมาวันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เรียกโศติกเถระนั้นมาแล้ว ถามว่า ท่านโศติกะ ก็ ท่าน ยังมีตัณหา ในปราสาทหรือหญิงนั้นอยู่หรือ เมื่อท่านตอบ ว่า ไม่มี ผู้มีอายุทั้งหลาย จึงกราบทูล แต่พระบรมศาสดาว่า พระโศติกะนี้ กล่าวคำไม่จริง พยากรณ์พระอรหัตผล พระเจ้าข้า ฯ พระบรมศาสดา ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย บุตรของเรา ไม่มีตัณหา ในปราสาทหรือหญิงนั้นเลย ดังนี้แล้ว ตรัสพระภาษานี้ว่า

เราเรียก ผู้ที่ละเว้นตัณหาได้เด็ดขาด ปราศจากเรือน  
หมดสิ้นตัณหาและภพแล้ว ในโลกนี้ว่า เป็นพราหมณ์ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๓  
 สัมพันธ์ไทย  
 สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖

ตสฺส (อุปุตตกเสฏฺฐิโน) กิร กาลกิริยํ สุตฺวา ราชา ปเสนทิโกสโล  
 อุปุตตํ สาปเตยฺยํ กสฺส ปาปฺณาตฺติ ปุจฺจิตฺวา รณฺโณติ สุตฺวา สตฺตฺหิ  
 ทิวเสหิ ตสฺส เกหโต ธนํ ราชกฺลํ อภิหฺราเปตฺวา สตฺถุ สนนฺตํ ออุปสงฺกมิตฺวา  
 หนนฺท กุโธ นฺนํ ตวํ มหाराช อากจฺฉสิ ทิวาทิวสุสาติ วุตฺเต อิทฺถ ฆนฺเต  
 สวตฺถิยํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลกโต ตมํ อุปุตตํ สาปเตยฺยํ ราชนฺเตปฺริ  
 อภิหฺริตฺวา อากจฺฉามิตี อาห ๑ สพฺพํ สุตฺเต อากตฺนเยเนว เวทิตพฺพํ ๑  
 โส กิร สุวณฺณปาฏิยา นานคฺครสโกชเน อุปนฺนิเต เอวรูปํ นาม มนุสฺสา  
 ภูษนฺติ กิํ ตมฺเห มยา สทฺธิ อิมสฺมิ เกเห เกลฺลํ กโรธามิ โกชเน อุปภูจฺเจ  
 เลทฺท  
 พิลงฺกทฺท  
 เลทฺทท  
 ปณฺณจฺฉตฺเตน ธาริยมาเนนาติ เอวํ รณฺณา อาโรจฺเจ สตฺถา ตสฺส ปุพฺพกมมํ  
 กเถลฺลํ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

### สัมพันธ์ไทย

กิริ ศัพท์ อนุสฺสวณฺตฺ ราชฯ สยกตฺตา ใน อาห ๆ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก ตสฺส วิเสสน ของ อปฺตฺตกเสฏฺฐิโน ๆ ภาวาภิสมฺพณฺธ (หรือ สามีสมฺพณฺธ) ใน กาลกิริยฺย อวฺตฺตกมฺม ใน สุตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน ปุจฺฉิตฺวา ปเสนทิกอสโล สลฺยาวิเสสน ของ ราชฯ

“อปฺตฺตกํ วิเสสน ของ สาลฺเตยฺยํ สยกตฺตา ใน ปาปฺณาติ ๆ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก กสฺส สมฺปทาน ใน ปาปฺณาติ อิติ ศัพท์ อาการ ใน ปุจฺฉิตฺวา

“(ตํ กิํดี อปฺตฺตกํ กิํดี) วิเสสน ของ สาลฺเตยฺยํ สยกตฺตา ใน ปาปฺณาติ ๆ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก รลฺโย สมฺปทาน ใน ปาปฺณาติ อิติ ศัพท์ อาการ ใน สุตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อภิหฺราเปตฺวา สตฺตฺหิ วิเสสน ของ ทิวเสหิ ๆ ตติยาวิเสสน ใน อภิหฺราเปตฺวา ตสฺส วิเสสน ของ อปฺตฺตกเสฏฺฐิโน ๆ สามีสมฺพณฺธ ใน เภโต ๆ อปาทาน ใน อภิหฺราเปตฺวา ฐนํ อวฺตฺตกมฺม ใน อภิหฺราเปตฺวา ราชกฺลํ สมฺปาปฺณิยกมฺม ใน อภิหฺราเปตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อุปฺสงฺกมิตฺวา สตฺถุ สามีสมฺพณฺธ ใน สนฺติกํ สมฺปาปฺณิยกมฺม ใน อุปฺสงฺกมิตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาห

“มหฺราษ อาลปน หนฺท ศัพท์ อุยฺโยชนฺตฺ ทุวํ สยกตฺตา ใน อาคจฺฉลฺยฺย อาขยาตบท กตฺตฺวาจก กุโธ วิเสสน ของ จานฺโต ๆ อปาทาน ใน อาคจฺฉลฺยฺย นุ ศัพท์ ปุจฺฉนฺตฺ ทิวาทิวสฺส\* สมฺปทาน (หรือ กาลสฺตฺตฺมึ) ใน อาคจฺฉลฺยฺย (หรือสัมพันธ์แยกว่า ทิวา กาลสฺตฺตฺมึ ใน อาคจฺฉลฺยฺย

---

\* ทิวาทิวสฺส (อ.) - แต่ยฺงวัน, ทั้งยฺงวัน ๆ อยู่, เวลากลางวัน, เวลาเที่ยงวัน (บางแห่ง พิมพ์แยกเป็น “ทิวา ทิวสฺส”) มีความเห็นเป็น ๒ นัย คือ เป็นนินาต (กาลสฺตฺตฺมึ) และเป็นนาม ในอรรถกถาหลายแห่งแก้ไว้ว่า ทิวาทิวสฺสาคิ ทิวสฺสทิวา, มชฺฌนฺตฺกสมฺยติ อตุโธ (สารตฺตฺตฺปกาสิณิ ๑ หน้าที่ ๒๑๗) ๑ “ทิวาทิวสฺสาคิ ทิวสฺสทิวา ๑ มชฺฌนฺตฺกเถ กาลเถติ อตุโธ (ปรมฺตฺตฺตฺปิณี หน้า ๒๓๖) ๑ “ทิวา ทิวสฺสาคิ ทิวสฺสทิวา ทิวา มชฺฌนฺตฺกเถ กาลเถติ อตุโธ (ปรมฺตฺตฺตฺปิณี หน้าที่ ๖๔๓) ๑

ทิวาส สามีสมุพน ใน ทิวา) อิติ ศัพท์ สรุปล ใน วงเน ๆ ลกขณ ใน  
วตุเต สตุธรา อนภิตกตุตา ใน วตุเต ๆ ลกขณกิริยา

“ภนฺเต อาลปน เสฏฺฐี สยกตุตา ใน โหติ ๆ อาขุยาตบถ กตุตุวจาก  
อิธ วิเสสน ของ สวตถุณิ ๆ วิสยาธาร ใน เสฏฺฐี กหปติ วิเสสน ของ  
เสฏฺฐี\* กาลกโต วิคตีกตุตา ใน โหติ,

อหิ สยกตุตา ใน อาคจฺฉามิ ๆ อาขุยาตบถ กตุตุวจาก ตํ กัถิ  
อปฺปุตถํ กัถิ วิเสสน ของ สวปเตยฺย ๆ อวุตฺตกมฺม ใน อภิหริตฺวา ราชนฺเตปฺริ  
สมฺปาปฺปณิกมฺม ใน อภิหริตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาคจฺฉามิ อิติ ศัพท์  
อาการ ใน อาห ๆ

สพฺพ วิเสสน ของ วตุถุ ๆ วุตฺตกมฺม ใน เวทิตพฺพ ปรณฺทิตน  
อนภิตกตุตา ใน เวทิตพฺพ ๆ กิตบถ กมฺมวจาก สุตฺเต อาธาร ใน อาคต--  
อาคตฺนยน ตติยาวิเสสน ใน เวทิตพฺพ เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ  
อาคตฺนยน ๆ

สตุธา สยกตุตา ใน กเถสิ ๆ อาขุยาตบถ กตุตุวจาก “กิริ ศัพท์  
อนุสฺสวณฺตุค โส วิเสสน ของ เสฏฺฐี ๆ สยกตุตา ใน ภุณฺขติ ธารติ และ  
ยาติ\*\* กิริยาสามบถ อาขุยาตบถ กตุตุวจาก นานคฺครสโกชน ลกขณ ใน  
อุปฺนึเต ชเนหิ อนภิตกตุตา ใน อุปฺนึเต ๆ ลกขณกิริยา สุวณฺณปาฎิยา  
กรณ ใน อุปฺนึเต

‘มนุสฺสา สยกตุตา ใน ภุณฺขนฺติ ๆ อาขุยาตบถ กตุตุวจาก เอวรूपิ  
วิเสสน ของ โกชน ๆ อวุตฺตกมฺม ใน ภุณฺขนฺติ นาม ศัพท์ สลฺลวโชตก  
เข้ากับ เอวรूपิ, ตุมฺเห สยกตุตา ใน กโรธ ๆ อาขุยาตบถ กตุตุวจาก กิ ศัพท์  
ปฺจฺจนฺตฺถ มยา สหตฺถตติยา ใน สทฺธิ ๆ ศัพท์ กิริยาสมวาย เข้ากับ กโรธ  
อิมสฺมี วิเสสน ของ เกเห ๆ วิสยาธาร ใน กโรธ เกถิ อวุตฺตกมฺม ใน กโรธ  
อิติ ศัพท์ อาการ ใน วตุวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน ปหริตฺวา

\* อาจารย์บางท่าน สัมพันธ์ เสฏฺฐี เป็น วิเสสน ของ กหปติ ๆ เป็นประธาน

\*\* จะขึ้นประธานที่ละประโยคก็ได้

โกชนะ ลกขณ ใน อุปฺปจฺจิตฺเต (ชนฺเห อณฺภิหิตกตฺตา\*) ใน อุปฺปจฺจิตฺเตฯ ลกขณกิริยา เลหฺพทฺทณฺทาทิหิ วิเสสน ของ วตฺถุหิฯ กรณ ใน ปหริตฺวาฯ ปุพฺพกาลกิริยา ใน ปลาเปตฺวาฯ ปุพฺพกาลกิริยา ใน ภูยฺชติ “อิทฺ วิเสสน ของ โกชนํฯ สยกตฺตา ใน โหติฯ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก มนุสฺसानํ สามิ สมฺพนฺธ ใน โกชนํฯ วิกตฺติกตฺตา ใน โหติ (หรือสํมพันธ์ว่ อิทฺ วิเสสน ของ โกชนํ มนุสฺसानํ สามิสมฺพนฺธ ใน โกชนํฯ ลิงฺกตฺถ) อิติ ศัพท์ สฺรูป ใน วจเนนฯ กรณ ใน ภูยฺชติ กาณฺชาทํ อวฺตตกมฺม ใน ภูยฺชติ พิลงฺกทฺตฺติยํ วิเสสน ของ กาณฺชาทํ,

วตฺถุขยานจฺจตฺเตสฺส ลกขณ ใน อุปฺปจฺจปิเตสฺส ชนฺเห อณฺภิหิตกตฺตา ใน อุปฺปจฺจปิเตสฺสฯ ลกขณกิริยา ปิ ศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ วตฺถุขยานจฺจตฺเตสฺส มนาเปสฺส วิเสสน ของ วตฺถุขยานจฺจตฺเตสฺส, มนุสฺเส อวฺตตกมฺม ใน ปหฺรณฺโต เลหฺพทฺทณฺทาทิหิ วิเสสน ของ วตฺถุหิฯ กรณ ใน ปหฺรณฺโตฯ อพฺกนฺตร-กิริยา ของ เสฏฺฐิ ปลาเปตฺวา ปุพฺพกาลกิริยา ใน ชาเรติ สาณานิ อวฺตตกมฺม ใน ชาเรติ, ชฺชชฺรรตฺเทน กรณ ใน ยาติ ปณฺณจฺจตฺเตน อิตฺถมฺมฺมฺม ใน เสฏฺฐิ ชาริยมาเนน วิเสสน ของ ปณฺณจฺจตฺเตน อิติ ศัพท์ สฺรูป ใน เอวํ วจเน เอวํ วิเสสน ของ วจเนฯ ลกขณ ใน อาโรจฺจิตฺเต รณฺญา อณฺภิหิตกตฺตา ใน อาโรจฺจิตฺเตฯ ลกขณกิริยา ตสฺส วิเสสน ของ อปฺตฺตกเสฏฺฐิโนฯ สามิสมฺพนฺธ ใน ปุพฺพกมฺมํฯ อวฺตตกมฺม ใน กเถสิฯ

\* สัมพันธ์เป็นกัตตฺวาจกก็ได้

ปัญหา ป.ธ. ๓  
 ปัญหา บาลีไวยากรณ์  
 สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖

---

๑. พยัญชนะในภาษาบาลี ต่างจากสระอย่างไรบ้าง ฯ พยัญชนะไหนประกอบกับสระได้ทั่วไป ฯ และพยัญชนะไหนประกอบได้ไม่ทั่วไป ฯ
๒. สัญญโค ในพยัญชนะสนธิ มีวิธีช้อนอย่างไรบ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ฯ อุกยมฺเปตฺสฺส เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. คุณนามชั้นวิเสส มีลักษณะอย่างไร ฯ
  - ข. ภควติ มีวิธีทำตัวอย่างใด ฯ
  - ค. ราชคหํ เป็นนามนามชนิดไหน ฯ
  - ฌ. เอกสังขยา กับ เอกสัพพนาม ต่างกันอย่างไร ฯ
  - ง. ทา, ธ ปัจจย เป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร ฯ
๔. จงแก้คำที่เห็นว่าผิดในประโยคต่อไปนี้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์
  - ก. ภิกขุโน สหสฺสํ ฌมฺมสภายํ สนฺนิปตฺติสุ ฯ
  - ข. เถโร ปฺนปฺปฺนํ ปุจฺฉินฺโต ตฺนฺหิ อเหตุํ ฯ
  - ค. สีลฺวา กุมาริกา อตฺตโน นาคํ ลพฺภติ ฯ
  - ฌ. มยฺ วิสตีณํ ภิกฺขุณฺ ภิกฺขํ ทสฺสามิ ฯ
  - ง. เทวทฺโต สงฺฆํ ภิชฺชิสฺสตี ฯ
๕. โพธิ ในคำว่า โพธิสตฺโต, โพธิฌานตฺถาย, โพธิรฺกฺขมฺมฺเถ คำไหนเป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๖. ในกัมมธารยสมานั้น วิเสสนบุพพบท กับ วิเสสนุตตรบท ต่างกันอย่างไร ฯ จตุราสีติโยชนสหสฺสํ เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ฯ
๗. ฌิก ปัจจย มีในตัทธิตไหนบ้าง ฯ และใช้ต่างกันอย่างไร ฯ อาโรคฺย, อาพาธิโก (ปฺริโส), ปณฺณรสมํ (ทินํ) ลงปัจจยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

---

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.



## เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

### ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. พยัญชนะในภาษาบาลี ต่างจากสระอย่างนี้ คือ พยัญชนะออกเสียงไม่ได้ ตามลำพังเหมือนสระ ต้องอาศัยสระ จึงจะออกเสียงได้ ฯ

พยัญชนะที่ประกอบกับสระได้ทั่วไป คือ ก ข ค ฌ ง, จ ฌ ฉ ช ฌ, ฎ ฐ ฑ ฒ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ ฯ

พยัญชนะที่ประกอบกับสระได้ไม่ทั่วไป คือ อ ประกอบได้เฉพาะสระที่เป็นรัสสะเท่านั้น คือ ต้องไปตามหลังสระ อ อิ อุ เสมอ เช่น อหํ เสตุํ อกาสิ ฯ

๒. สัญญโค ในพยัญชนะสนธิ มีวิธีซ้อนอย่างนี้ คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันอย่างหนึ่ง ตัวอย่าง เช่น อิธ-ปโมทติ เป็น อิธปโมทติ เป็นต้น

ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกันอย่างหนึ่ง คือ พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้ พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะทุกตัวในวรรคของตนได้ เว้นพยัญชนะ คือ ง ซึ่งเป็นตัวสะกด ซ้อนพยัญชนะทั้ง ๔ ในวรรคของตนได้ แต่ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ตัวอย่าง เช่น จตุตทริ-จาทานนิ เป็น จตุตทริฐจาทานนิ เป็นต้น ฯ

อุกยมุเปตตสฺส เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ และโลปสระสนธิ ฯ ตัดเป็น อุกย-ปิ-เอตตสฺส

ระหว่าง อุกย-ปิ พยัญชนะวรรคอยู่ข้างหลัง มินิคคหิตอยู่ข้างหน้า ให้แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรคได้ แปลงนิคคหิตที่ อุกย เป็น ม ต่อเป็น อุกยมุปี

ระหว่าง อุกยมปิ – เอตตสฺส สรหน้าและสรหลังไม่มีพยัญชนะอื่นคั่น  
 ในระหว่าง ลปสรหน้า คือ อี ที่ อุกยมปิ ต่อเป็น อุกยมเปตตสฺส ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

ก. คุณนามชั้นวิเสส มีลักษณะอย่างนี้ คือ เป็นคุณนามที่แสดง  
 ความดี หรือความชั่วมากหรือน้อยกว่าปกติ เหมือนคำว่า ปณฺฑิตตโร  
 เป็นบัณฑิตกว่า ปาปตโร เป็นบาปกว่า ไซฺย ทร อีย อียิสฺส กังจย  
 ในตฺถิตตอํท้ายคุณนามชั้นปกติบ้าง ไซฺยอุปสํก อติ (ยัง) นำหน้าบ้าง ฯ

ข. ภควติ มีวิธีทำตัวอย่างนี้ คือ ภควติ ศัพท์เดิมเป็น ภควนฺตุ ลง สฺมี  
 สัตตมีวิภคฺติ เอกวจนะ เอา นฺตุ กับ สฺมี เป็น ติ สำเร็จรูปเป็น ภควติ ฯ

ค. ราชคหํ เป็นนามนามชนิดที่เป็นอสาธารณนาม ฯ

ฌ. เอกสังขยา กับ เอกสัพพนาม ต่างกันอย่างนี้ คือ เอกสังขยา เป็นได้  
 แต่เอกวจนะอย่างเดียว ส่วนเอกสัพพนาม เป็นทวิวจนะ ฯ

ง. ทา ปังจย เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภคฺติลงในกาล ฆ ปังจย  
 เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภคฺติ ฯ

๔. ได้แก้คำที่เห็นว่าผิดในประโยคต่อไปนี้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ดังนี้

ก. ภิกฺขุณฺํ สหสฺสํ ฆมฺมสภายํ สนฺนิปติ ฯ

ข. เถโร ปฺนปฺปฺนํ ปุจฺฉิยาโม ตฺวณฺโห อโหสิ ฯ

ค. สีลวดี กุมาริกา อตฺตโน นาคํ ลภติ ฯ

ฌ. มยฺ วัสดุยา ภิกฺขุณฺํ ภิกฺขํ ทสฺสาม หรือ อหํ วัสดุยา ภิกฺขุณฺํ ภิกฺขํ  
 ทสฺสามิ ฯ

ง. เทวทฺโต สงฺฆํ ภินฺทิสฺสตี ฯ

๕. โพรธิ ในคำว่า โพรธิสฺสโต เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ วิเคราะห์ว่า พุชฺฌิสฺสตีติ  
 โพรธิ (สฺสโต) หรือ พุชฺฌตีติ โพรธิ (สฺสโต)

โพรธิ ในคำว่า โพรธิฌานตฺถาย เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ วิเคราะห์ว่า  
 พุชฺฌตี เตนาติ โพรธิ (ฌาน)

**โพธิ** ในคำว่า **โพธิรุกขมูเล** เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ วิเคราะห์ว่า พุชฺฌติ เอตุถาติ **โพธิ (รุกโข)** ฯ

๖. ในกัมมชารยสมานั้น วิเสสนบุพพต กับ วิเสสนุตตบต ต่างกันอย่างนี้ คือ วิเสสนบุพพต มีบทวิเสสนะอยู่ต้น บทประธานอยู่หลัง อุทาหรณ์ **มหนโต ปุริโส = มหาปุริโส** บุรุษใหญ่ ส่วน วิเสสนุตตบต มีบทวิเสสนะอยู่หลัง บทประธานอยู่หน้า อุทาหรณ์ **สตโต วิเสโส = สตตวิเสโส** สัตว์วิเศษ ฯ

**จตุราสีติโยชนสหสุตัม** เป็นสมาหารทikusมาส มีบัญญัติปฐิสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

**ฉ.ตป.วิ. โยชนานํ สหสุตานิ โยชนสหสุตานิ**

**ส.ทคฺ.วิ. จตุราสีติ โยชนสหสุตานิ จตุราสีติโยชนสหสุตัม ฯ**

๗. **ฉิก** ปัจจย มีในโคตตตัทธิตี และตฺรตยาทิตัทธิตี ฯ ใช้ต่างกันอย่างนี้ คือ **ฉิก** ปัจจยในโคตตตัทธิตีใช้แทนศัพท์ได้เฉพาะ **“อปจฺจ”** ศัพท์อย่างเดียว ส่วน **ฉิก** ปัจจยในตฺรตยาทิตัทธิตีใช้แทนศัพท์ได้ทั่วไปไม่จำกัด ฯ

**อาโรคฺยํ** ลง **ณฺย** ปัจจย ฯ ในภาวตัทธิตี ฯ วิเคราะห์ว่า **อโรคฺสฺส** ภาโว **อาโรคฺยํ**

**อาพาธิโก (ปุริโส)** ลง **อิก** ปัจจย ฯ ในตัทสสัตติตัทธิตี ฯ วิเคราะห์ว่า **อาพาโธ อสุส อตุถิติ อาพาธิโก (ปุริโส)** หรือลง **ฉิก** ปัจจย ในตฺรตยาทิตัทธิตี วิเคราะห์ว่า **อาพาธณ นียฺตุโต อาพาธิโก (ปุริโส)**

**ปณฺณรสมํ (ทินํ)** ลง **ม** ปัจจย ฯ ในปฺรณตัทธิตี ฯ วิเคราะห์ว่า **ปณฺณรสนนํ ปฺรณํ ปณฺณรสมํ (ทินํ) ฯ**

ประโยค ป.ธ. ๔  
แปล ไทยเป็นมคร  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖

๑. ดังได้สดับมา บุตรชายกุฎุมพิดนหนึ่ง เมื่อบิดาเสียชีวิตแล้ว ทำงานทุกอย่าง ทั้งที่นา ทั้งที่บ้านด้วยตนเองทีเดียว ปฏิบัติ (ดูแล) มารดาแล้ว ฯ ต่อมา มารดาได้บอกแก่เขาว่า พ่อคุณ แม่จกน่านางกุมาริกามาให้เจ้า ฯ บุตรชาย ตอบว่า แม่ครับ แม่อย่าพูดอย่างนี้เลย ลูกจักปฏิบัติ (เลี้ยงดู) แม่ไปจนตลอดชีวิต ฯ มารดา. พ่อคุณ เจ้าคนเดียวทำงานอยู่ ทั้งที่นาและที่บ้าน เหตุนั้น ความสบายใจ จึงมิได้มีแก่แม่เลย แม่จกนำ (นางกุมาริกา) มาให้เจ้า ฯ เขา แม่ห้าม (มารดา) บ่อยครั้งแล้วได้นั่งเสียแล้ว ฯ มารดานั้น ได้ออกจากเรือนเพื่อไปยังตระกูลหนึ่ง ฯ ลำดับนั้น บุตรชาย ถ้ามารดานั้นว่า แม่จะไปตระกูลไหน เมื่อมารดาบอกว่า ตระกูลชื่อนั้น ดังนี้แล้ว จึงห้ามการที่จะไปตระกูลนั้นเสียแล้วบอกตระกูลที่ตนเองถูกใจ ฯ นาง ได้ไป ณ ตระกูลนั้น สู่ขอนางกุมาริกาแล้วกำหนดวัน (แต่งงาน) นำนางกุมาริกานั้นมาแล้ว ได้แต่งไว้ในเรือนของบุตรชายนั่น ฯ นางกุมาริกานั้น ได้เป็นหญิงหมั้น ฯ ครั้งนั้น มารดาจึงพูดกะบุตรชายนั่นว่า ลูกเอ๋ย เจ้าให้แม่น่านางกุมาริกาตามใจชอบของตนมา บัดนี้ นาง เกิดเป็นหมั้นเสียแล้ว อันธรรมดาว่าตระกูลที่หาบุตร (สืบสกุล) ไม่ได้ พินาศ ประเพณี ไม่สืบสาย เพราะฉะนั้น แม่จกน่านางกุมาริกาคนอื่นมาให้เจ้า แม้บุตรชายนั่นจะบอกว่า อย่าเลย แม่ ก็ยังได้พูด (อย่างนั้น) บ่อยครั้ง ฯ

๒. นางผู้เป็นหญิงหมั้น ได้ยินถ้อยคำนั้นแล้ว คิดว่า ธรรมดาว่า ลูกชายทั้งหลาย ย่อมไม่อาจฝ่าฝืนคำของมารดาบิดาได้ บัดนี้ แม่พัว คิดจะนำหญิงอื่นที่ตลอดบุตรได้มา จักใช้เราด้วยการใช้เยี่ยงนางทาส อย่างกระนั้นเลย เราพึงน่านางกุมาริกาคนหนึ่งมาเสียเองเลยทีเดียว จึงไปยังตระกูลหนึ่ง สู่ขอ

นางกุมาริกา เพื่อประโยชน์แก่สามีนั้น ถูกคนทั้งหลายในตระกูลนั้นห้ามว่า  
 แม่นาง หล่อนพูดอะไรเช่นนั้น จึงขอร้องว่า คิฉินเป็นหมัน ตระกูลที่หาบุตร  
 (สืบเชื้อสาย) ไม่ได้ ย่อยยับ ธิดาของพวกท่าน ได้บุตรแล้ว จัก (ได้)  
 เป็นเศรษฐีเป็นผู้เป็นเจ้าของชุมทรัพย์ ขอพวกท่านได้โปรดยกบุตรนั้นให้แก่สามี  
 ของคิฉินเถิด ให้ทุกคนยอมรับแล้ว จึงได้นำมาแต่งไว้ในเรือนของสามี ฯ  
 ต่อมาหญิงหมั้นนั้น ได้มีความปริวิตกดังนี้ว่า ถ้านางคนนี้ จักได้บุตรหรือ  
 ธิดาไซ้ นางคนนี้ผู้เดียว จักเป็นเจ้าของชุมทรัพย์ นางจะไม่ได้ทารก  
 โดยประการใด การที่เราจะกระทำนางโดยประการนั้น สมควร ฯ ลำดับนั้น  
 หญิงหมั้น จึงพูดกะนางว่า ครรภ์ตั้งขึ้นในท้องหล่อนเมื่อใด หล่อนพึงบอก  
 แก่ฉัน เมื่อนั้น ฯ นางรับว่า ได้จ้ะ เมื่อตั้งครรภ์แล้ว จึงได้บอกแก่หญิงหมั้น  
 นั้น ฯ ส่วนหญิงหมั้นนั้นแล ให้ข้าวดัมและข้าวสวยก่อนนางนั้นประจำ ฯ ที่นั้น  
 หญิงหมั้นนั้น ได้ใส่ยาสำหรับทำครรภ์ให้ตกไป (ยาทำแท้ง, ยาขับ) ปนกับ  
 อาหารนั้นแลแก่นาง ฯ ครรภ์แท้ง ฯ เมื่อตั้งครรภ์แม้ครั้งที่ ๒ นางก็ได้แจ้ง  
 แก่หญิงหมั้นนั้น ฯ แม้ฝ่ายหญิงหมั้น ก็ทำครรภ์ให้ตกไป (ทำแท้ง) ด้วยวิธี  
 อย่างเดิมนั้นแล เป็นครั้งที่ ๒ ฯ ต่อมา เพื่อนหญิงที่รู้จักมักคุ้น สอบถามนาง  
 ว่า หญิงร่วม (เมียหลวง) ทำอันตรายหล่อนบ้างไหม ฯ นางเล่าความนั้น  
 (ทั้งหมด) ถูกหญิงเหล่านั้นต่อว่าว่า นางโง่เขลา เพราะเหตุไร หล่อนจึงได้ทำ  
 อย่างนี้เล่า นางคนนี้ ประูษาทำแท้งให้แก่หล่อน เพราะกลัวหล่อนจะเป็นใหญ่  
 เพราะฉะนั้น ครรภ์ของหล่อนจึงแท้ง หล่อนอย่าทำอย่างนี้อีกนะ ดังนี้แล้ว  
 จึงไม่บอกในวาระที่ ๓ ฯ

---

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

### แปล ไทยเป็นมคร

๑. เอโก กิร ภูมฺพิกปฺตโต ปิตริ กาลกเต เขตฺเต จ ฆเร จ สพฺพกมฺมานิ อุตฺตนา ว กโรนฺโต มาตฺรํ ปฏิชฺคฺติ ฯ อถสฺส มาตา ภูมาริํ เต ตาต อาเนสฺสามิตี อาห ฯ อมฺม มา เอวํ วเทถ อหํ ยาวชีวํ ตมฺเห ปฏิชฺคฺติสฺสามิตี ฯ ตาต เขตฺเต จ ฆเร จ กิจฺจํ ตวเมว กโรสิ เตน มยฺหํ จิตฺตสฺสํ นาม น โหติ อาเนสฺสามิ เตติ ฯ โส ปฺนปฺปฺนํ ปฏิกฺขิปปิตฺวาปี ตมฺหิ อโหสิ ฯ सा एकं कुलं कन्यं कथा निगुमि । अथ नं पुत्रोत्त कत्रकुलं कञ्जगति पुञ्जित्वा अस्तुगन्नामाति वृत्ते तत्तु कमनं प्रग्लेष्टेत्वा उत्तनो अकिरुजितं कुलं आजिगुषि । सा तत्तु कन्यत्वा ภูमारिं वारत्त्वा तिवत् ववृञ्जपेत्वा तं आनेत्वा तस्य ฆरे अगति । सा वण्णा अโหसि । अथ नं माता पुत्तं त्वं उत्तनो रुजिया ภูमारिं आनापेति सा अितानी वण्णा चाता अपुत्तकण्जं नाम कुलं विनसुति । पवณि न ण्णियति तेन अण्णं ते ภูमारिं आनेसฺสามิती तेन अलं अम्माति वृञ्जमानापि ปन्पप्पन् गेहसि ।

๒. วณฺณิตฺถิ ตํ กถํ สุตฺวา ปุตฺตา นาม มาตาปิตูนํ วจฺนํ อติกฺกมิตฺตํ น สกฺโกณฺหติ อิตานิ อณฺณํ วิชายินี อิตฺถิ อาเนตฺวา มํ ทาสีโกเคน ภูณฺชิสฺสตี ชนฺนุนาหํ สยเมเวกํ ภูमारิํ อาเนยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา เอกํ कुลํ कन्यत्वा तस्यस्तथा ภูमारिं वारत्त्वा गिन्नाเมत्तं अम्ม वเทสิตี เตหิ ปฏิกฺขิตฺตา อหํ वण्णा अपุत्तกํ कुलं विनसुติ ตมฺหากํ ชีตา ปุत्तํ ปฏิลภิตฺวา ภูมฺพสฺส สามินิ ภาวิสฺสตี เทถ ตं มยฺหํ สามิกสฺสาติ ยาจิตฺวา สมฺปฏฺธิจฺณาเปตฺวา อาเนตฺวา สามิกสฺส ฆเร อกาสิ ฯ अथสฺสา เอตทโหสิ สจายํ ปุत्तํ वा ชีตฺรं वा लभिसฺसตี अयमेव ภูมฺพสฺส สามินิ ภาวिसฺสตี ยถา ทารกं न लभति तदेव नं कातुं वण्णत्तिตี । अथ नं อาह यथा ते กุञ्जियं कพฺโปกํ ปติฏฺฐาติ ตथा मे आरोเจययाสิตี । सा สาธฺวตี ปฏฺธิสฺสุตฺวา कपฺเภ

ปติฏฺฐิตะ ตสฺสา อารโหเจติ ฯ ตสฺสา ปน สาเยว นิจฺจํ ยาคฺกุหคฺคํ เทติ ฯ  
 อถ ตสฺสา อหฺมเรเนว สทฺธิํ คพฺภปาตนเกสซฺหํ อทาสี ฯ คพฺภโก ปติ ฯ  
 ทฺติยมฺปิ คพฺภะ ปติฏฺฐิตะ ตสฺสา อารโหเจติ ฯ อิตฺราปี ทฺติยมฺปิ ตเถว  
 ปาเตสี ฯ อถ นํ ปฏฺวิสฺสกิตฺติโย ปุจฺฉีสุ กจฺจิ เต สปตฺติ อนฺตรายํ  
 กโรตฺติ ฯ สว ตมตฺถํ อารโหเจตุว อนฺธพาละ กสฺมา เอวมกาสี อยํ ทว  
 อิสฺสรียภเยน คพฺภปาตนเกสซฺหํ โยเชตุว เทติ เตन เต คพฺภโก ปตติ  
 มา ปุณฺ เอวมกาสีติ วุคฺคา ตติยวเร น กเถสี ฯ

---

ประโยค ป.ธ. ๔  
แปล มครเป็นไทย  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖

---

๑. ตสฺมา ภิกฺขุณา นาม อาชีว์ โสเรนฺเตน จินฺนภตฺเตนาปี อนเสนาย  
จิตฺตมฺปิ น อุปฺปาเทตพฺพิ ปเคว กายวจีวปฺพนฺทิตฺ จิรคฺคฺมพฺวาสิเนา  
มหาติสฺสตเถเรน วีย ฯ

โส กิร ทฺวพฺภิกฺขกาเล มกฺกํ คจฺฉนฺโต ภตฺตจฺเจเทน มกฺกกิลมฺเณ  
จ กิลนฺตกาโย ทฺวพฺโโล อณฺณตรสฺส ผลิตฺมพฺรฺกษสฺส มฺเณ นิปฺชชิ ฯ พฺหุณี  
อมฺพผลานิ ตํ ตํ ปตฺนฺติ ฯ อเถโก วุฑฺฒตโร อุปาสโก เถรี ทิสฺวา  
ปริสฺสํมํ ฌตฺวา อมฺพปํ ปาเยตฺวา อตฺตโน ปิฏฺฐี อาโรเปตฺวา วสนฺนุจํ  
เนติ ฯ เถโร

น ปีตา นปี เต มาตา                      น ฌาติ นปี พนฺธฺวา

กโรเต ตาทิสํ กิจฺจํ                      สีสฺวณฺตสฺส การณาติ

อตฺตานํ โววทิตฺวา วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา ตสฺส ปิฏฺฐจิกฺโก เอว อรหฺตํ  
ปาปฺณิ ฯ

ปฺพเพ กิร ภิกฺขุ เขภฺยุเณน อปฺจเวกฺขิตฺวา จตฺตาโร ปฺจฺเจ  
ปริภฺยุชนฺตา นิรยติรจฺฉานโยนิโต น มุจฺฉนฺติ ฯ สตฺถา ตมตฺถํ ฌตฺวา  
ภิกฺขเว ภิกฺขุณา นาม จตฺตาโร ปฺจฺเจ อปฺจเวกฺขิตฺวา ปริภฺยุชิตฺถํ น  
วฏฺฐติ ตสฺมา อิตฺโธ ปฏฺจาย ปฺจเวกฺขิตฺวา ปริภฺยุชฺชเยธาติ วตฺวา  
ปฺจเวกฺขณวิธี ทสฺเสนฺโต อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏฺิสงฺขา โยนิโส จีวรํ  
ปฏฺิเสวตีติอาทินา นเณ ตนฺตี จเปตฺวา อปฺจเวกฺขิตฺปริโกโก นาม  
หลาหลวิสฺปริโกสทิสฺโส โปราณกาปิ อปฺจเวกฺขิตฺวา โทสํ อชานิตฺวา  
วิสํ ปริภฺยุชิตฺวา มหาทฺกฺขํ อนฺภวีสูติ วตฺวา อตีตํ อาหริ



๒. อตีเต พาราณสียัม โพธิสตุโต มหาโกโค อกฺขรตุโต อโหสิ ฯ  
 อถาปโร กุญฺญชรตุโต เตเน สหุรี กิพฺนุโต อตฺตโน ชเย วตฺตมานเ  
 กิพฺมานุทลํ น กิณฺทติ ปราชยกาเล ปน อกฺขํ มุเข ปกฺขิปปิตฺวา อกฺโข  
 นญฺโจติ กิพฺมานุทลํ กิณฺทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ โพธิสตุโต ตมตฺถํ ฅตฺวา  
 อกฺখে คเหตฺวา ฃรํ คนฺตฺวา หลาหลวิเสน รชิตฺวา ปฺนปฺปนํ สุกฺขาเปตฺวา  
 เต อาทาย ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา กิพฺติ ฯ โส กิพฺนุโต อตฺตโน ปราชยกาเล  
 เอกํ อกฺขํ มุเข ปกฺขิปปิตฺวา วิสเวคมุจฺฉิตฺวา อกฺขิณิ ปรีวตฺเตตฺวา ขนฺธํ  
 นามตฺวา ปติ ฯ โพธิสตุโต ตสฺส จีวิตํ ทาตุกาโม โอสถปรีภาวิทํ  
 วมนเกสขุชฺชํ ทตฺวา วเมตฺวา ตํ อโรกํ กตฺวา ปฺน เอวรूपํ มา อกาสิตี  
 โอวาทํ อทาสี ฯ

เอกนิปาตสฺส ทสมวคฺเค ลิตฺตชาตกาวณฺณนํ อปฺจเวกฺขณปริโกภ-  
 วตฺถุ ฯ

ปฺนปี เขญฺยเยน ภิกฺขุ อมฺหากํ กิหิกาลเปปี ปพฺพชิตกาลเปปี เอเต  
 ทาตุํ ชฺชตฺตรูปาติ มาตาปีตฺถกคินีอาทีหิ ฃาตีหิ ทินฺเน จตฺตาริ ปฺจเย  
 วิสสญฺญา หุตฺวา อปฺจเวกฺขิตฺวา ปรีกฺขณฺตํ ฯ สตฺถา ตมตฺถํ ฅตฺวา  
 ภิกฺขเว ภิกฺขุณา นาม ฃาตีหิปี ทินฺนา ปฺจเวกฺขิตฺวา ปรีกฺขณฺตํ พฺพา  
 อปฺจเวกฺขิตฺวา ปรีกฺขณฺตํ หิ กาลํ กตฺวา ยกฺขปฺเปตฺตตฺถาวโต น  
 มุจฺฉนฺติ อปฺจเวกฺขิตปริโกโค จ นาม วิสปริโกคสทิสํ วิสณฺหิ  
 วิสสาสิเกนปี อวิสสาสิเกนปี ทินฺนํ มารตฺติเยว ปุพฺเพปี เอโก สิริโห  
 วิสสาสิกทินฺนํ วิสํ ปรีกฺขณฺตํ มรณํ ปตฺโตติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

---

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

### แปล มคธเป็นไทย

๑. เพราะฉะนั้น ธรรมชาติกิเลสเมื่อจะทำอาชีวะให้หมดจด แม้อาหารก็ไม่พึงทำแม้ความคิดในการแสวงหาอันไม่ควรให้เกิดขึ้น จะป่วยกล่าวไปไยถึงความคั่นรันทงกายและวาจาเล่า ควรเป็นคุณพระมหาตีสสเถระ ผู้อยู่ในจิรคัมภีรหาร ฉะนั้น ฯ

ดังได้สดับมา ในคราวทูลทักขณีย์ พระมหาตีสสเถระนั้น เดินทางไปเหน็ดเหนื่อย อ่อนแรง เพราะขาดอาหาร และเพราะลำบากในหนทาง จึง (แะ)นอนที่โคนต้นมะม่วงซึ่งผลัดผลต้นใดต้นหนึ่ง ฯ ผลมะม่วงเป็นอันมากหล่นอยู่ในที่นั้น ฯ ครั้งนั้น อุบาสกผู้เฒ่าคนหนึ่งพบพระเถระ รู้ความเมื่อยล้า จึงให้พระเถระดื่มน้ำมะม่วงแล้ว ยกขึ้นสู่หลังของตน นำไปสู่ที่อยู่ ฯ พระเถระสอนตนว่า

อุบาสกนี้ มิใช่บิดา มิใช่มารดา มิใช่ญาติ มิใช่

พวกพ้องของท่าน เขาทำกิจเช่นนั้น เพราะเหตุแห่งท่านมีศีล

ดังนี้แล้ว เจริญวิปัสสนา อยู่บนหลังของอุบาสกนั้นนั่นเอง บรรลุพระอรหัตแล้ว ฯ

ดังได้สดับมา ในกาลก่อน กิเลสทั้งหลาย โดยมาก ไม่พิจารณาแล้ว บริโภคปัจจัย ๔ จึงไม่พ้นจากนรก และกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ฯ สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทราบความนั้นแล้ว ตรัสว่า กิเลสทั้งหลาย ธรรมชาติกิเลส ไม่พิจารณา แล้วบริโภคปัจจัย ๔ ไม่ควร เพราะฉะนั้น ตั้งแต่บัดนี้ไป พวกเธอพึงพิจารณาแล้วจึงบริโภคเถิด ดังนี้ เมื่อจะทรงแสดงปัจจุเวกษณวิธี (วิธีการพิจารณา) จึงทรงวางแบบไว้โดยนัยเป็นคั่นว่า กิเลสทั้งหลาย ก็กิเลสในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมพิจารณาโดยแยกคายแล้ว จึงใช้สอยจิรวร ดังนี้ แล้วตรัสว่า ธรรมชาติ

การบริโภคปัจจัยที่ยังมิได้พิจารณา ย่อมเป็นเช่นกับการบริโภคยาพิษที่แรงกล้า แม้คนโบราณทั้งหลาย ไม่พิจารณา ไม่รู้โทษ บริโภคยาพิษแล้ว เสวยความทุกข์หนัก ดังนี้แล้ว ทรงนำอดีตนิทานมา ๑

๒. ในอดีตกาล พระโพธิสัตว์ ได้เป็นนักเลงสกา มีโภคทรัพย์มาก ในกรุงพาราณสี ๑ ครั้งนั้น นักเลงสกาอีกคนหนึ่ง กำลังเล่น (สกา) กับพระโพธิสัตว์นั้น เมื่อคนมีชัย ก็ไม่ทำลาขวงเล่น แต่ในเวลาจะปราัย ก็ใส่ลูกสกาไว้ในปากแสรั่งพูดว่า ลูกสกาหาย แล้วทำลาขวงเล่นแล้ว หลีกไป ๑ พระโพธิสัตว์ ทราบความนั้น ถือเอาลูกสกาไปเรื้อน แล้วย้อมด้วยยาพิษอย่างแรงกล้า ตากให้แห้งแล้วแห้งอีกถือนเอาลูกสกาเหล่านั้น ไปสำนักของนักเลงสกาโกงนั้น แล้วเล่น (สกา) ๑ นักเลงสกาโกงนั้น กำลังเล่น ในเวลาที่ตนจะปราัย ก็ใส่ลูกสกาหนึ่งในปาก สลบไปด้วยกำลังยาพิษ กลอกนัยน์ตา คอพับล้มลง ๑ พระโพธิสัตว์ปรารถนาจะให้ชีวิตแก่เขา จึงให้ยาสำหรับสำรอกที่ดองแล้วด้วยโอสถ ให้สำรอกแล้ว ทำเขาให้หายโรคแล้ว ได้ให้โอวาทว่า ท่านอย่าได้ทำกรรมเห็นปานนี้อีก ๑

เรื่องการบริโภคด้วยการไม่พิจารณา มาในอรรถกถาลิตตชาดก ทสมวรรคเอกนิบาต ๑

พวกภิกษุโดยมากแม้อีก เป็นผู้วางใจไม่พิจารณาแล้วบริโภคใช้สอย ปัจจัย ๔ ที่หมู่ญาติมีบิดามารดาพี่น้องน้องหญิงเป็นต้นถวาย ด้วยเข้าใจว่า ในเวลาเราเป็นภุคหัตถ์ก็ดี ในเวลาเราเป็นบรรพชิตก็ดี ปัจจัยเหล่านั้น ก็เป็นของควรเพื่อจะให้ ๑ สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทราบความนั้นแล้ว ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ธรรมดาภิกษุ ควรพิจารณาแล้วบริโภคปัจจัยที่แม่หมู่ญาติถวายแล้ว เพราะภิกษุทั้งหลาย เมื่อไม่พิจารณา แล้วบริโภค มรณภาพแล้ว ย่อมไม่พ้นจากอัทธภาพแห่งยักษ์และเปรต ก็ ชื่อว่าการบริโภคปัจจัยที่มิได้พิจารณา

ยอมเป็นเช่นกับการบริโภคาพิษ เพราะยาพิษที่บุคคลผู้คุ้นเคยก็ดี ได้คุ้นเคย  
ก็ดี ให้แล้ว ย่อมทำผู้บริโภคาให้ตายได้ทั้งนั้น แม้ในกาลก่อน ราชสีห์ตัวหนึ่ง  
บริโภคาพิษที่ผู้คุ้นเคยให้แล้วถึงความตาย ดังนี้แล้ว ทรงนำอดีตนิทานมา ฯ

---

ประโยค ป.ธ. ๕  
แปล ไทยเป็นมคร  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖

---

๑. อยู่มาวันหนึ่ง พวกมนุษย์ แพ้ความด้วยคติโกงในศาล เห็นพันธะกำลังเดินมา ร้องระงม แจ้งพันธะนั้นถึงการทำคดีโกงของพวกผู้พิพากษา ๑ พันธะนั้น ไปศาล พิจารณาคดีนั้นแล้ว ได้ทำเจ้าของนั้นแลให้เป็นเจ้าของ ๑ มหาชนให้สาธุการเป็นไปด้วยเสียงอันดัง ๑ พระเจ้าแผ่นดิน ทรงได้ยินเสียงนั้นแล้ว ตรัสถามว่า อะไรกันนี้ สดับเรื่องราวนั้นแล้ว พอพระทัย ให้ถอดข้าราชการชั้นผู้ใหญ่(ตุลาการ) เหล่านั้นแม่ทั้งคณะ มอบการตัดสิน(คดี) ให้แก่พันธะผู้เดียว ๑ พันธะนั้น ก็ตัดสิน(คดีความ) โดยถูกต้อง ตั้งแต่นั้นมา ๑ พวกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้เป็นผู้พิพากษาเดิม ไม่ได้สืบบนแต่นั้นมา เป็นผู้มียาได้น้อย ยุงในราชสกุลว่า พันธะปรารถนาราชสมบัติ ๑ พระเจ้าแผ่นดิน เชื้อถือถ้อยคำของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เหล่านั้น ไม่อาจจะข่มพระราชหฤทัยลงได้ ทรงดำริ(ต่อไป) อีกว่า เมื่อพันธะถูกฆ่าตายในที่นี้นั้นแล ข้าราชการก็จักเกิดแก่เรา จึงรับสั่งให้โจมดีชายแดนด้วยบุรุษที่ปลอมตัวไว้แล้วรับสั่งให้หาพันธะมา ทรงส่งไปด้วยพระดำรัสว่า นัยว่า ชายแดน โจรก่อกำริบท่านพร้อมกับบุตรชาย ไปจับโจรมา แล้วจัดส่งนายทหารผู้ใหญ่ ผู้สามารถแม้พวกอื่น(ปะปน) ไปกับพันธะนั้น ๑ เมื่อพันธะนั้นไปถึงชายแดนเท่านั้น พวกโจรที่พระเจ้าแผ่นดินปลอมตัวไว้ ทราบว่า ข่าว่า ท่านเสนาบดีกำลังมา จึงพากันหลบหนี ๑ พันธะเสนาบดีนั้น ปราบถ่มนั้นให้สงบราบคาบ จัดการให้เรียบร้อยแล้ว กลับมา ๑ ลำดับนั้น นายทหารเหล่านั้น ก็ตัดศีรษะพันธะเสนาบดีนั้นพร้อมกับบุตรชาย ๑

๒. วันนั้น นางมัลลิกาเทวี เป็นผู้กำลังนิมนต์พระอักรสาวกทั้ง ๒ พร้อมทั้งภิกษุ ๕๐๐ รูป ฯ ครั้นพอรุ่งเช้า เจ้าพนักงาน ได้นำหนังสือมาให้ นาง โดยเนื้อความว่า พวกโจรได้ตัดศีรษะสามีพร้อมทั้งบุตรชายทั้งหลายของท่าน ฯ นางรู้เรื่องนั้นแล้ว ไม่บอกใครๆ เหน็บหนังสือไว้ที่ชายพก อังคาส ภิกษุสงฆ์เรื่อยไป ฯ ครานั้น หญิงรับใช้ทั้งหลายของนาง ถวายภัตตาหาร แก่พระภิกษุทั้งหลายแล้ว นำถาดเนยใสมา ทำถาดแตกต่อหน้าพระเถระทั้งหลาย ฯ พระธรรมเสนาบดี กล่าวว่า สิ่งของมีอันแตกเป็นธรรมดา ก็แตกไปแล้ว ใครๆ ไม่ควรคิด(อะไร) ฯ นางจึงหยิบหนังสือออกจากชายพก เรียนว่า พระคุณเจ้าข้า เจ้าพนักงานนำหนังสือฉบับนี้มาแจ้งแก่ดิฉัน โดยมีข้อความว่า พวกโจรตัดศีรษะบิดาพร้อมด้วยบุตรชาย ๓๒ คนแล้ว ดิฉันแม่ สดับเรื่องนี้แล้ว ยังไม่คิด(อะไรเลย) เมื่อถาดเนยใสแตก ดิฉันจักคิดอย่างไรเล่า เจ้าค่ะ ฯ

ฝ่ายนางมัลลิกานั้น ให้เรียกหญิงสะใภ้ทั้ง ๓๒ คนมา สั่งสอนว่า สามีของพวกเธอไม่มีความผิด ได้รับผลกระทบแต่ชาติปางก่อนของตน เธอทั้งหลาย อย่าเศร้าโศกไปเลย อย่ารำไรไปเลย(และ) อย่าทำการผูกใจเจ็บแค้น เหนือพระเจ้าแผ่นดินเลย ฯ เจ้าหน้าที้นักสืบราชการฟังถ้อยคำนั้นแล้ว กราบ ทูลข้อที่ชนเหล่านั้นไม่มีความผิดแต่พระเจ้าแผ่นดิน ฯ พระเจ้าแผ่นดินถึง ความสลดพระทัย เสด็จไปนิเวศน์ของนางมัลลิกา ทรงขอโทษนางมัลลิกาและ หญิงสะใภ้ของนางแล้วได้พระราชทานพรแก่นางมัลลิกา ฯ นางทูลว่า พร จงเป็นพรอันหม่อมฉันรับไว้แล้วเถิด เมื่อพระเจ้าแผ่นดินนั้น เสด็จไปแล้ว ถวายภัตรเพื่อผู้ตาย อาบน้ำแล้ว เข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน กราบทูลว่า ขอเดชะ พระองค์พระราชทานพรแก่หม่อมฉันแล้ว และหม่อมฉันก็ไม่มีความต้องการ ด้วยของอื่น ขอได้ประทานอนุญาตให้หญิงสะใภ้ ๓๒ คน ของหม่อมฉัน และตัวหม่อมฉัน กลับไปเรือนแห่งสกุลเถิด ฯ พระราชาทรงรับคำแล้ว ฯ

---

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕

### แปล ไทยเป็นมคร

๑. อถกทิวสั วิณิจนเย ญญญญปราชิตา มนุสสา พนรุถั อากจณนตัม  
 ทิสวา มหาวีรวั วิรวนตา วิณิจนยมจจัน ญญญญกรณั ตสส อโรเจสุ ๑  
 โส วิณิจนยั คนตุวา ตั อญญั ตีเรตวา สามิกเมว สามิกั อกาสิ ๑  
 มหาชนो महासुतेन साधुकारं पातुतेति ๑ ตั สุตวา ราชา ก็ อิทนติ  
 ปุจจิตวา ตมตถั สุตวา ตุสสิวา สพเพปิ เต อมจเจ หราเปตวา พนรุตสเสว  
 วิณิจนยั นิยุยาเทสิ ๑ โส ตโต ปญจาย สมมา วิณิจนยิ ๑ ตโต  
 ไปราณกวิณิจนยิกา อมจจา ลญจั อลภนตา อปปลาภา หุตวา พนรุโล  
 รชชั ปตุเถตติติ ราชกุเล ปริภินทิสู ๑ ราชา เตสั กถั กเหตวา จิตตัม  
 นิกุคเหตุ นาสกขิ อิมสุมิ อีเชว ฆาติยมานะ ครหา เม อุปปชชิสุตติติ  
 ปุน จินเตตวา ปยุตตปริเสหิ ปจจนตัม ปหราเปตวา พนรุถั ปกโกสาเปตวา  
 ปจจนโต กิร กุปีโต ตวั ปตุเตหิ สทฐี คนตุวา โจเร คณหาติ ปหิณตวา  
 เอตเถวสส ทวตติสาย ปตุเตหิ สห สีสั ฉินทิตวา อหรรธาติ เตน สทฐี  
 อญเณปี สมตเถ มหาโยเช เปเสสิ ๑ ตสุมิ ปจจนตัม กจจนเตเยว  
 เสนาปติ กิรคจณตติติ ปยุตตโจรา ปลายีสู ๑ โส ตั ปเทสั อวสาเปตวา  
 สณฺหาเปตวา นีวตติ ๑ อถสส นกรโต อวิทุเร จาเน เต โยธา สทฐี  
 ปตุเตหิ สีสั ฉินทิสู ๑

๒. ตั ทิวสั มลลิกาย เทเวีย ปณฺจหิ ภิกขุสเตหิ สทฐี เทว  
 อกคสาวกา นิมนติตา โหนติ ๑ อถสสา ปุพฺพพณฺเฑเยว สามิกสส เต  
 สทฐี ปตุเตหิ สีสั ฉินทิตติติ ปณฺณ อหริตวา อทิสู ๑ สวา ตั ปวตติ  
 ฌตวา กสฺสจิ อวตวา ปณฺณ อจฺจนฺเต กตวา ภิกขุสงฺฆเมว ปรีวีสิ ๑  
 อถสสา ปรีจาริกาโย ภิกขุณฺ ภตตัม ทตฺวา สปปิจาญฺญี อหรรนติโย เถรานํ

ปุโรโต จาญี ภินุทีสุ ฯ ฌมมเสนาปติ เกพนธมมํ ภินุณํ น จินฺตเตตพพุนฺติ  
 อาห ฯ สว อุจฺจนฺจโคโต ปณฺณํ นีหริตฺวา ทฺวตฺตีสาย ปุตฺเตหิ สทฺธิ  
 ปิตุ สีสํ จินฺตทนต์ติ เม อิมํ ปณฺณํ อาหริสุ อหํ อิทํ สุตฺวาปิ น จินฺตีสึ  
 สบฺปิจาญฺญา ภินฺนํยํ ก็ จินฺตเสฺสํยํ ภินฺตติ อาห ฯ สวปิ ทฺวตฺตีสสุณฺนิสวโย  
 ปกฺโกสวเปตฺวา ตุมฺหากํ สวมิกา นิรปฺราชา อตฺตโน ปุริมกมฺมผลํ ลภิสฺสุ  
 ตุมฺเห มา โสจิตฺถ มา ปรีเทวิตฺถ รณฺโณ อุปฺริ มโนปฺโทสํ มา กริตฺถาติ  
 โอวทิตฺ ฯ รณฺโณ จรปฺริสว ตํ กถํ สุตฺวา เตสํ นิทฺโทสภวํ รณฺโณ  
 กถยีสฺสุ ฯ ราชว สํเวกปฺปตฺโต ตสฺสว นิเวสนํ คนฺตฺวา มลฺลิกณฺจ  
 สฺสณฺนิสวโย จสฺสว ขมาเปตฺวา มลฺลิกาย วริ อทาสิตฺ ฯ สว วโร คหิตฺ  
 เม โหตฺตุติ วตฺวา ตสฺมี กเต มตฺกถตฺตํ ทตฺวา นหาตฺวา ราชานํ  
 อุปฺสงฺกมิตฺวา เทว ตุมฺเหหิ เม วโร ทินฺโน มยฺหณฺจ อณฺเณน อตฺโถ  
 นตฺถิ ทฺวตฺตีสาย จ เม สฺสณฺนิสวณํ มมณฺจ กุลฆรคณฺนํ อนุชานาถาติ  
 อาห ฯ ราชว สมฺปฏฺิจฺฉิตฺ ฯ

---



ประโยค ป.ธ. ๕  
แปล มครเป็นไทย  
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖

๑. ชมฺมทานมฺปน ยสฺมา อตฺถปฺปฏิสฺสเวทิตาทึนํ คุณานํ ปทญฺจานํ  
ตสฺมา มงฺคณฺติ วุจฺจติ ฯ วุตฺตณฺเหตํ ปณฺจกงฺกุตฺตเร ปจฺมปณฺณาสกสฺส  
ตติยวคฺเค ปุณ จปรํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน น เหว โข สตฺถา ชมฺมํ เทเสติ  
อณฺณตโร วา ครุญฺจานิโย สพฺรหฺมจาริ อปีจ โข ยถาสฺมํ ยถาปริยตฺตํ  
ชมฺมํ วิตฺถาเรน ปเรสํ เทเสติ ยถา ยถา ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถาสฺมํ ยถาปริยตฺตํ  
ชมฺมํ วิตฺถาเรน ปเรสํ เทเสติ ตถา ตถา โส ตสฺมี ชมฺเม อตฺถปฺปฏิสฺสเวทึ  
จ โหติ ชมฺมปฺปฏิสฺสเวทึ จ ตสฺส อตฺถปฺปฏิสฺสเวทึโน ชมฺมปฺปฏิสฺสเวทึโน  
ปาโมชฺชํ ชายติ ปมฺมิตตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสสมฺภติ  
ปสฺสททกาโย สฺขํ เวเทติ สฺขิโน จิตฺตํ สมาริยติ ฯ อิทํ ภิกฺขเว ทฺวติยํ  
วิมุตฺตายนฺนํ ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหรโต  
อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมฺวจฺจติ อปริกฺขิณา วา อาสวา ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ อปฺปตฺตํ  
วา อนฺนุตฺตรํ โยคกฺเขมํ อนฺนุปาณาปฺติตฺติ ฯ วิมุตฺติสฺสุตฺตปาติ ฯ

ชมฺมนฺติ จตฺตสฺสจฺจชมฺมํ เทเสติ ฯ อตฺถปฺปฏิสฺสเวทึโนติ ปาติอตุํ  
อาชานนฺตสฺส ฯ ชมฺมปฺปฏิสฺสเวทึโนติ ปาตี อาชานนฺตสฺส ฯ ปาโมชฺชนฺติ  
ตรุณา ปีติ ฯ ปีตีติ ตฺวญฺจการญฺจตา พลวปฺปิตฺติ ฯ กาโยติ นามกาโย ฯ  
ปสฺสสมฺภตฺติติ ปฏฺฐิปปสฺสสมฺภตฺติ ฯ สฺขํ เวเทตีติ สฺขํ ปฏฺฐิภตฺติ ฯ สมาริยตีติ  
อรหตฺตผลสมาริณา สมาริยติ ฯ อยญฺหิ ตํ ชมฺมํ สฺวณฺนโต อากตาคตญฺจานเ  
ณานวิปฺสฺสนามกฺคผลานิ ชานาติ ตสฺส เอวํ ชานโต ปีติ อฺปปชฺชติ โส  
ตสฺสา ปีติยา อนฺตรา โอสกฺกิตฺตํ น เทนฺโต อฺปปจารกมฺมญฺจานิโก หุตฺวา  
วิปฺสฺสนํ วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณาติ ตํ สนฺธาย วุตฺตํ จิตฺตํ สมาริยตีติ  
ตพฺพณฺณนา ฯ

๒. วิมุตตายนันต วิมุตตญาณการณํ ฯ ขตุถาติ ขสุมี วิมุตตายนันตนิ  
 ตพพณณนานโย ฯ ปาลิอตุถํ อาชานนตสฺสาติ อธิ สีสํ อากํ อธิ สมาริ  
 อธิ ปณฺณตติอาทินา ตํ ตํ ปาลิอตุถํ ยถาวโต ชานนตสฺส ปาลิ อาชานนตสฺส  
 ตตฺตทตฺถโพชนปาลิยาภาวโต ฯ ตฺรณ ปิตฺติติ สยฺชาตมตฺตา มุทฺทา ปิติ  
 ชายติ ฯ กถํ ชายติ ฯ ยถาเทสิตํ ฐมํ อุปชาเรนตสฺส ตพฺพจฺจวิกรมว จ  
 อตฺตโน กายวจิมโนสมาจารํ กณฺหนตสฺส โสมนสฺสํ ปตฺตสฺส ปโมทนลภฺขณํ  
 ปาโมหฺซํ ชายติ ฯ ตฺมฺจจากการภูตา พลวปฺปิตฺติ ปฺริมุปฺปนนปฺปิตฺติยา วเสน  
 ลทฺธาเสวนตฺตา อติวียตฺมฺจจากการภูตา กายจิตฺตทฺรตฺตปฺปสฺสมฺภนสมตฺถาย  
 ปสฺสทฺธิยา ปจฺจโย ภวितฺถํ สมตฺถา พลวปฺปตฺตา ปิติ ชายติ ฯ ขสุมา นามกาเย  
 ปสฺสทฺเธ รูปกาโยปิ ปสฺสทฺธโรเอว โหติ ตฺสฺมา นามกาโย ปสฺสทฺธมฺภิจฺเจว  
 วุตฺตํ ฯ สฺขํ ปฏฺธิลภฺติติ วกฺขมานสฺส จิตฺตสมาชานสฺส ปจฺจโย ภวितฺถํ สมตฺถํ  
 เจตฺสํ นีรามิสฺ สฺขํ ปฏฺธิลภฺติ ฯ สมาริยตฺติติ เอตฺถ น โย โกจิ สมาริ  
 อธิปฺเปโต อถปิ อนนฺตฺตรสมาริติ ทสฺเสนโต อรหตฺตผลสมารินา สมาริยตฺติติ  
 อาห ฯ อยฺยหิตฺติอาทิ ตสฺส เทสฺนาย ตาทิสสฺส ปุณฺณลสฺส ยถาวุตฺต-  
 สมาริปฺปฏฺธิลาภสฺส การณภาววิภาวนํ ขตฺตสา วิมุตตายนนภาโว ฯ โอสกฺกิตฺตุนฺติ  
 นสฺสิตฺตุนฺติ ตฺมฺภิกฺกา ฯ

---

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

## เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕

### แปล มครเป็นไทย

๑. ส่วนธรรมทาน เพราะเหตุที่เป็นปทัฏฐานแห่งคุณทั้งหลาย มีความเป็นผู้เข้าใจอรรถเป็นต้น ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า เป็นมงคล ฯ สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในคตियวรรค ปฐมปิณณาสกั ปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า ภิกษุทั้งหลาย ข้ออื่นยังมีอยู่อีก พระศาสดา หรือเพื่อนสพรหมจารี ผู้อยู่ในฐานะครูบางรูป ก็ไม่ได้แสดงธรรมแก่ภิกษุเลย ก็แต่ว่า ภิกษุยอมแสดงธรรมเท่าที่ได้สดับ ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแก่ชนเหล่านั้น โดยพิสดาร ภิกษุทั้งหลาย เธอยอมเข้าใจอรรถเข้าใจธรรมในธรรมนั้น เหมือนอย่างภิกษุแสดงธรรมเท่าที่ได้สดับ ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแก่ชนเหล่านั้น โดยพิสดาร ความปราโมทย์ย่อมเกิดแก่เธอผู้เข้าใจอรรถเข้าใจธรรม ปิติย่อมเกิดแก่ผู้มีใจบันเทิง กายของผู้มีใจเต็มไปด้วยปิตีย่อมสงบ ผู้มีกายสงบ ย่อมเสวยสุข จิตของผู้มีสุขย่อมตั้งมั่น ฯ ภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นเหตุแห่งวิมุตติ (วิมุตตายนะ) ข้อที่ ๒ ซึ่งเป็นที่ที่จิตของภิกษุผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยว อยู่ ที่ยังไม่หลุดพ้น ย่อมหลุดพ้น อาสวะที่ยังไม่สิ้นไปย่อมถึงความสิ้นไป หรือเธอยอมได้บรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะชั้นเยี่ยมที่ยังไม่ได้ บรรลุ ฯ บาฬีวิมุตติสูตร จบ ฯ

อรรถกถาวิมุตติสูตรนั้นว่า บทว่า **ธมม** ได้แก่ ย่อมแสดงสัจธรรม ๔ ประการ ฯ บทว่า **อตุลปปฏิสเวทิน** ได้แก่ รู้ทั่วถึงเนื้อความแห่งพระบาลี ฯ บทว่า **ธมมปฏิสเวทิน** ได้แก่ รู้ทั่วถึงพระบาลี ฯ ปิตีอย่างอ่อน เชื่อว่า ปราโมทย์ ฯ ปิตีอย่างแรงมีอาการยินดี เชื่อว่า ปิติ ฯ นามกาย เชื่อว่า กาย ฯ บทว่า **ปสฺสมฺภติ** แปลว่า สงบนิ่ง ฯ สองบทว่า **สุข** **เวทติ** คือ ได้รับความสุข ฯ บทว่า **สมาธิยติ** ได้แก่ ย่อมตั้งมั่นด้วยสมาธิอันสัมปยุตด้วย พระอรหัตผล ฯ แท้จริง ภิกษุนี้เมื่อฟังธรรมนั้น ย่อมรู้จักฉาน วิปัสสนา มรรค และผล ในฐานะที่มาแล้ว ฯ ปิตีย่อมเกิดขึ้นแก่เธอผู้รู้อยู่อย่างนี้

เธอไม่ได้ทอดอโยในระหว่างปีตินั้น เป็นผู้เจริญอุปจารกัมมัฏฐาน เจริญวิปัสสนา แล้ว ย่อมบรรลुพระอรหัต พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายเอาพระอรหัตนั้น จึงตรัสว่า จิตฺตํ สมာธิยติ ดังนี้ ฯ

๒. นัยอรรถกถาวิมุตติสูตรนั้นว่า บทว่า วิมุตฺตยาตคฺนํ ได้แก่ เหตุแห่งวิมุตติ ฯ บทว่า ยตฺถ ความว่า ในเหตุแห่งวิมุตติใด ฯ ฎีกาวิมุตติสูตรนั้นว่า สองบทว่า ปาลิตคฺคํ อาชานนฺตสฺส ความว่า ผู้เข้าใจความหมายแห่งพระบาลีนั่น ฯ ตามความเป็นจริง โดยนัยเป็นต้นว่า สิลมาในพระบาลีข้อนี้ สมာธิมานในพระบาลีข้อนี้ ปัญญามาในพระบาลีข้อนี้ ชื่อว่าผู้รู้ทั่วถึงพระบาลี เพราะมีพระบาลี (จึง) เป็นเหตุให้รู้เนื้อความนั้น ฯ ได้ ฯ สองบทว่า ตรฺกฺขา ปีติ ความว่า ปีติอย่างอ่อน เพียงรู้สึก ย่อมเกิด ฯ ถามว่า เกิดอย่างไร ฯ แก้วว่า ความปราโมทย์ซึ่งมีความบันเทิงเป็นลักษณะ ย่อมเกิดแก่ภิกษุผู้ใคร่ครวญธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ ผู้เคร่งครัดมารยาทอันงดงามทางกายวาจาใจของตน อันพอเหมาะพอสมแก่ธรรมนั้นนั้นแล และผู้ถึงความปลาบปลื้มใจ ฯ สองบทว่า ตฺถฺกฺกาการณฺตา พลวปฺปีติ ความว่า ปีติอันทรงพลัง ออกอาการดีใจยิ่งนัก เพราะเป็นปีติที่ได้ความมักคุ้นด้วยอำนาจปีติที่เกิดขึ้นก่อน ชื่อว่าสามารถเป็นปัจจัยแห่งปีสัทฺธิ อันสามารถระงับความกระวนกระวายทั้งทางกายและจิตได้ ฯ เพราะเมื่อนามกายสงบ ถึงรูปกายก็ย่อมสงบลงไปด้วยเช่นกัน ฉะนั้น พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวไว้อย่างนี้ว่า นามกาโย ปสฺสุมฺภติ ดังนี้ ฯ สองบทว่า สุขํ ปฏฺฐิลภติ ความว่า ย่อมได้สุขทางใจที่มีได้อิงอามิส ซึ่งสามารถเป็นปัจจัยทำให้จิตมั่นคง ที่กำลังกล่าวถึง ฯ ในบทว่า สมာธิยติ นี้ พระอรรถกถาจารย์เมื่อจะแสดงว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าหาได้ทรงประสงค์เอาสมาธิทั่ว ๆ ไปไม่ แท้จริงแล้ว พระองค์ทรงประสงค์เอาสมาธิขั้นสูงสุด จึงกล่าวว่า อรหตฺตผลสมာธินา สมာธิยติ ฯ คำว่า อยฺยฺหิ เป็นต้น เป็นเครื่องประกาศความที่เทศนาของภิกษุนั้นเป็นเหตุให้บุคคล

เช่นนั้น ได้สมาธิตามที่กล่าวไว้ เพราะเทศนานั้นเป็นเหตุแห่งวิมุตติ ฯ บทว่า  
โอสถกิตฺtu แปลว่า เพื่อเสื่อมเสีย ฯ

---